

Het effect van versterkende en verzachtende modale partikel(cluster)s op de ervaren beleefdheid van vragende verzoeken

Femke Voorbrood
s1026899

22-02-2022

Bachelorwerkstuk

Begeleider: Lotte Hogeweg
Tweede Beoordelaar: Jet Hoek

Abstract

Het doel van dit onderzoek was om het effect van modale partikels en partikelclusters op de ervaren beleefdheid in vragende verzoeken te onderzoeken. Daarbij werd gekeken of het type modale partikel, versterkend of verzachtend, een effect had op de beleefdheid en of partikelclusters van deze typen dit effect op de beleefdheid veranderden. In een online vragenlijst hebben participanten met behulp van een 7-puntsschaal vragende verzoeken beoordeeld op hun beleefdheid. Uit de resultaten bleek dat zinnen met versterkende partikels significant onbeleefder werden beoordeeld dan zinnen met verzachtende partikels. Dit bevestigde het bestaande idee dat er twee typen modale partikels zijn, die een verschillend effect hebben op de ervaren beleefdheid. Daarnaast bleek uit de resultaten dat zinnen met versterkende partikels significant onbeleefder beoordeeld werden naarmate de grootte van het partikelcluster toenam. In zinnen met verzachtende partikels werd geen significant effect van het aantal partikels op de beoordeling gevonden. Uit deze resultaten kan geconcludeerd worden dat modale partikels een effect hebben op de ervaren beleefdheid in vragende verzoeken. Hoe dit effect er precies uitziet hangt af van zowel het type modale partikel als de grootte van het partikelcluster.

Inhoudsopgave

Abstract	i
Inhoudsopgave	ii
1. Inleiding	1
1.1 Introductie	1
1.2 Theoretisch kader	1
1.2.1 Taalhandelingen	1
1.2.2 Beleefdheid	3
1.2.3 Verzoeken	4
1.2.3.1 Beleefdheid in verzoeken	5
1.2.4 Partikels	7
1.2.4.1 Misschien, soms, even, nou, ook en eens	9
1.2.4.2 Het effect van modale partikels	11
1.2.4.3 Partikelclusters	11
1.3 Probleemstelling en onderzoeksvraag	13
1.4 Hypothesen	13
2. Methode	14
2.1 Participanten	14
2.2 Design	14
2.3 Materiaal	15
2.3.1 Testitems	15
2.3.2 Filleritems	16
2.4 Procedure	16
2.5 Analyse en statistiek	17
3. Resultaten	17
4. Discussie	19
Referenties	23
Bijlage 1: Testitems en filleritems	25
Testitems verzoeken	25
Filleritems	25
Verzoeken zonder partikel	25
Onbeleefde verzoeken	26
Beleefde verzoeken	26
Ander soort verzoeken	26
Bijlage 2: Lijsten testitems	27
Lijst 1	27
Lijst 2	27
Lijst 3	28
Lijst 4	29
Lijst 5	30
Lijst 6	30

1. Inleiding

1.1 Introductie

Taal is het communicatiemiddel van mensen. Daarbij is sprake van interactie waarbij zowel de spreker als de hoorder belangrijk zijn. Beleefdheid speelt hierbij een belangrijke rol. De spreker wil zowel zichzelf als de hoorder geen gezichtsverlies laten lijden. De ervaren beleefdheid kan verschillen per context. In de ene context kan een bepaalde uiting als beleefd worden ervaren, terwijl dezelfde uiting in een andere context onbeleefd kan zijn. Sommige taalhandelingen zijn van zichzelf onbeleefder dan andere taalhandelingen. Zo is een verzoek onbeleefder dan een begroeting.

De ervaren beleefdheid wordt beïnvloed door verscheidene factoren, zoals de cultuur, de relatie tussen de spreker en hoorder, maar ook het zinstype en het gebruik van bepaalde woorden. Voorbeelden van dit soort woorden zijn modale partikels, zoals *eens*, *nou* en *even*. Verschillende onderzoeken lieten zien dat modale partikels een effect hebben op de beleefdheid. Ook blijkt uit onderzoek dat er twee typen modale partikels bestaan, versterkende en verzachtende modale partikels, en dat deze typen een verschillend effect hebben op de beleefdheid.

Modale partikels kunnen ook als cluster voorkomen. Er is nog niet bekend welk effect modale partikelclusters hebben op de ervaren beleefdheid. Het is interessant te onderzoeken of het effect van modale partikels op de ervaren beleefdheid verandert bij het gebruik van een cluster en of de grootte van dit cluster ook een rol speelt. Voor ons gevoel helpen woorden als modale partikels om onze uitingen beleefder te maken, maar het zou kunnen dat het effect in de werkelijkheid summier is.

Bij het doen van verzoeken is het belangrijk voor de spreker beleefd te zijn, omdat hij/zij de hoorder iets oplegt. Uit onderzoek bleek dat verzoeken geformuleerd als conventioneel indirecte verzoeken, interrogatieven, als het meest beleefd ervaren worden. Ook bleek dat sprekers hun verzoeken vaak op deze manier formuleren. Bovendien komen modale partikels en partikelclusters vaak voor in verzoeken.

Het doel van dit onderzoek is om het effect van modale partikels op de ervaren beleefdheid te bepalen en of dit effect verandert bij het gebruik van partikelclusters. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen twee typen modale partikels, die allebei een ander soort effect teweeg zouden brengen. Er zal gekeken worden naar één taalhandeling, verzoeken, geformuleerd als een conventioneel indirect verzoek.

In sectie 1 zal relevante literatuur besproken worden, die zal leiden tot de onderzoeksvraag en hypothesen. Sectie 2, de methode, beschrijft het beoordelingsexperiment dat is uitgevoerd om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. De resultaten van dit experiment worden besproken in sectie 3. Vervolgens zal met behulp van deze resultaten een antwoord op de onderzoeksvraag worden geformuleerd in sectie 4. In deze sectie zal bovendien worden teruggekoppeld naar de hypothesen en de besproken literatuur. Ten slotte wordt er een conclusie getrokken.

1.2 Theoretisch kader

1.2.1 Taalhandelingen

Taal is de basis voor sociale interactie tussen mensen. Tijdens deze interactie voeren mensen voortdurend sociale handelingen uit. Sociale handelingen uitgedrukt in taal worden taalhandelingen of illocuties genoemd (Siemund, 2018). Volgens Searle (1969) zijn taalhandelingen de basiseenheden van menselijke talige communicatie. Voorbeelden van taalhandelingen zijn beweren, verzoeken, adviseren en beloven.

Met een taalhandeling maakt de spreker aan de hoorder duidelijk welke sociale handeling hij/zij uitvoert. Dit hoeft niet letterlijk in de uiting te zijn vastgelegd. Er bestaat een verschil tussen de letterlijke betekenis van de zin en de betekenis die de zin krijgt door de context (Grice, 1975; Siemund, 2018). Soms wordt de bedoeling letterlijk weergegeven door de uiting. Dit wordt een directe taalhandeling genoemd. Taalhandelingen waarbij de interpretatie van de bedoeling afhangt van de context worden indirecte taalhandelingen genoemd (Ruytenbeek, 2021). Met behulp van zin (1) wordt dit verschil uitgelegd. Zin (1) kan zowel een directe taalhandeling als een indirecte taalhandeling zijn. In het geval van een directe taalhandeling wil de spreker informeren naar het vermogen van de hoorder om het raam te openen. In het geval van een indirecte taalhandeling vraagt de spreker de hoorder om het raam ook daadwerkelijk open te doen.

(1) Kun je het raam open doen?

Veel communicatie verloopt via indirecte taalhandelingen (Siemund, 2018). De hoorder moet een aantal stappen doorlopen om de intentie van de spreker te kunnen begrijpen. Grice (1975) stelt dat alle sprekers zich houden aan het Coöperatief Principe. Dit betekent dat sprekers zich in een gesprek zoveel mogelijk houden aan maxims. Grice (1975) onderscheidt vier maxims: het maxime van kwantiteit, het maxime van kwaliteit, het maxime van stijl en het maxime van relevantie. Als een maxime geschonden wordt, dan zal de hoorder ervan uitgaan dat dit met een bepaald doel gebeurt. Dit heet een conversationele implicatuur.

Bij het interpreteren van een indirecte taalhandeling vindt zo'n conversationele implicatuur plaats. De directe interpretatie van de zin schendt één of meerdere maxims van het Coöperatief Principe. Een vraag als in (1) is bijvoorbeeld niet logisch in het gesprek. In dat geval wordt het maxime van relevantie geschonden. De hoorder gaat er vervolgens vanuit dat de spreker dit met opzet doet, aangenomen dat de spreker zich aan het Coöperatief Principe houdt, en interpreteert de zin als indirecte taalhandeling.

Met taalhandelingen voert de spreker sociale handelingen uit. Volgens Searle (1976) kunnen taalhandelingen worden ingedeeld in één van vijf taalhandelingsklassen. Er bestaan volgens hem twaalf dimensies waarin illocuties van elkaar kunnen verschillen. De taxonomie van Searle (1976) is gebaseerd op de drie belangrijkste dimensies: het illocutionaire doel, de relatie tussen woorden en wereld en de psychische staat van de spreker.

Ten eerste, het illocutionaire doel houdt in wat de spreker met de illocutionaire kracht van de uiting wil bereiken. Dit beschrijft de sociale handeling die de spreker uitvoert met de taalhandeling. Ten tweede, de dimensie 'relatie tussen woorden en wereld' vertelt hoe de propositionele inhoud van de uiting is gerelateerd tot de wereld. In welke richting deze gerelateerd zijn, is het gevolg van het illocutionaire doel van de taalhandeling. Sommige taalhandelingen laten de woorden passen bij de werkelijkheid (richting woorden-wereld). Een voorbeeld is de taalhandeling vertellen. De spreker legt in zijn woorden vast wat er in zijn/haar werkelijkheid gebeurt of is gebeurd. Andere taalhandelingen willen de werkelijkheid laten passen bij de woorden (richting wereld-woorden). Een voorbeeld is de taalhandeling bevelen. De spreker legt de hoorder op iets te doen met het doel de werkelijkheid te laten passen bij de woorden. Ten derde, de psychische staat van de spreker houdt in welke houding de spreker ten opzichte van propositionele inhoud van de uiting heeft. Als de spreker iets vertelt, dan is zijn psychische staat dat hij/zij de propositionele inhoud van de uiting gelooft. Bij een bevel drukt de spreker zijn verlangen uit dat er iets uitgevoerd wordt.

Aan de hand van deze drie dimensies kunnen volgens Searle (1976) alle taalhandelingen worden ingedeeld in één van vijf klassen, weergegeven in Tabel 1.1, met hieronder een korte toelichting per klasse.

- *Representatives* zijn taalhandelingen met het doel te vertellen dat iets (p) het geval is. Hiermee laat hij de woorden passen bij de werkelijkheid. De psychische staat van de spreker is dat de spreker gelooft dat p.
Voorbeelden van taalhandelingen in deze klasse: beweren, vertellen, bevestigen
- *Directives* zijn taalhandelingen met het doel om de hoorder iets (A) te laten doen. Hiermee wil de spreker dat de werkelijkheid gaat passen bij de woorden. De psychische staat die spreker uitdrukt is een verlangen dat de hoorder A doet.
Voorbeelden van taalhandelingen in deze klasse: bevelen, verzoeken, adviseren
- *Commissives* zijn taalhandelingen met het doel van de spreker om zichzelf een verplichting (A) op te leggen voor een toekomstige handeling. Hiermee wil de spreker dat de werkelijkheid gaat passen bij de woorden. De psychische staat die de spreker hiermee uitdrukt is de intentie dat de spreker A doet.
Voorbeelden van taalhandelingen in deze klasse: beloven, wedden, zweren
- *Expressives* zijn taalhandelingen met het doel van de spreker om gevoelens of houdingen (vanuit de spreker) uit te drukken. Hiermee wil de spreker niet dat de woorden bij de werkelijkheid passen en ook niet dat de werkelijkheid bij de wereld past. De psychische staat van de spreker is dat hij/zij zich over iets uitdrukt.
Voorbeelden van taalhandelingen in deze klasse: beoordelen, prijzen, klagen
- *Declarations* zijn taalhandelingen met het doel om iets te veranderen door de uiting. Met een *declaration* voert de spreker een handeling uit waardoor zowel de woorden bij de werkelijkheid passen als de werkelijkheid bij de woorden. Daarom is er geen psychische staat van de spreker.
Voorbeelden van taalhandelingen in deze klasse: mensen trouwen, iemand ontslaan, de oorlog verklaren

Tabel 1.1

Taxonomie van taalhandelingen volgens Searle (1976)

Taalhandelingsklasse	Illocutionaire doel (symbool)	Relatie tussen woorden en wereld	Psychische staat van de spreker
<i>Representatives</i>	F	woorden-wereld	B (<i>belief</i>)
<i>Directives</i>	!	wereld-woorden	W (<i>want</i>)
<i>Commissives</i>	C	wereld-woorden	I (<i>intent</i>)
<i>Expressives</i>	E	geen van beide	E (<i>expression</i>)
<i>Declarations</i>	D	beide	geen

1.2.2 Beleefdheid

Beleefdheid speelt een belangrijke rol bij taalhandelingen, omdat er sprake is van interactie tussen spreker en hoorder. Een belangrijk begrip daarbij is *face*. Alle sprekers en hoorders hebben een *face*, een publiek zelfbeeld wat je als mens in stand wil houden (Brown & Levinson, 1987). In deze beleefdheidstheorie maken Brown en Levinson onderscheid tussen negatieve *face* en positieve *face*. Positieve *face* gaat over het verlangen dat je *face* wordt gewaardeerd door andere mensen. Negatieve *face* gaat over je vrijheid van handelen.

Zowel de positieve als negatieve *face* kan worden bedreigd door handelingen van anderen, die handelingen worden *face threatening acts* (FTA's) genoemd. FTA's kunnen de

face van zowel de hoorder als de spreker bedreigen. Dit resulteert in vier basismanieren om *face* te bedreigen (Siemund, 2018):

- beloften bedreigen de negatieve *face* van de spreker
- verontschuldigen bedreigen de positieve *face* van de spreker
- verzoeken bedreigen de negatieve *face* van de hoorder
- kritiek bedreigt de positieve *face* van de hoorder

Sprekers zijn zich bewust van elkaars *face*. Daarom zoeken zij manieren om het doen van FTA's te vermijden of te minimaliseren met behulp van verschillende strategieën. Op deze manier laat de spreker aan de hoorder merken dat hij zijn/haar *face* respecteert.

In de theorie van Brown en Levinson (1987) worden drie sociologische variabelen besproken die invloed hebben op het 'gewicht' van de FTA: sociale afstand, machtsafstand en de absolute ranking van de impositie in een bepaalde cultuur. De sociale afstand tussen de hoorder en de spreker is de mate waarin zij bekend met elkaar zijn. De machtsafstand houdt in hoe veel macht de hoorder heeft over de spreker. De term 'impositie' verwijst naar de kosten die samenhangen met de directe gevolgen van de taalhandeling, zoals het uitvoeren van die taalhandeling. De absolute ranking duidt aan in hoeverre de impositie in die cultuur bedreigend is ten opzichte van alle andere bestaande imposities. Het verschilt per cultuur hoe hoog de kosten worden ervaren van een bepaalde taalhandeling. Een optelling van deze drie variabelen bepaalt hoe zwaar, bedreigend, de FTA is.

Een andere beleefdheidstheorie is de theorie van Leech (1983). Hij introduceert het Beleefdheidsprincipe als aanvulling op het Coöperatief Principe. Net als Grice (1975) heeft Leech (1983) maxims opgesteld bij het Beleefdheidsprincipe: het maxime van tact (*tact*), het maxime van vrijgevigheid (*generosity*), het maxime van goedkeuring (*approbation*), het maxime van bescheidenheid (*modesty*), het maxime van overeenstemming (*agreement*) en het maxime van sympathie (*sympathy*).

1.2.3 Verzoeken

Beleefdheid speelt een belangrijke rol bij de taalhandelingklasse *directives*, directieven. Daarom zal hier verder op worden ingegaan. Directieve taalhandelingen, waaronder verzoeken, kunnen als *face-threatening act* worden gezien, want ze bedreigen de negatieve *face* van de hoorder. De spreker legt de hoorder iets op, waardoor zijn vrijheid van handelen wordt bedreigd (Brown & Levinson, 1987). Daarnaast is de illocutieve functie van directieven competitief. Dit betekent dat het illocutieve doel, de hoorder iets opleggen, concurreert met het sociale doel, beleefd zijn. Hierdoor zijn directieven intrinsiek onbeleefd (Leech, 1983).

Zin (2) is een voorbeeld van een directief. Met een directief poogt de spreker de hoorder iets te laten doen (Searle, 1976). In dit geval wil de spreker dat de hoorder het raam dichtdoet. Inherent aan dit illocutieve doel is de relatie tussen woorden en wereld in de richting wereld-woorden, de wereld moet gaan passen bij de woorden. Om dit te bereiken moet de hoorder het raam dichtdoen. Met deze directief drukt de spreker een verlangen uit, de psychische staat. De spreker wil bereiken dat de hoorder het raam dichtdoet.

(2) Doe het raam dicht.

Directieve taalhandelingen kunnen geformuleerd worden als imperatief, declaratief of interrogatief. In (3) zijn hier voorbeelden van te zien. Deze zijn overgenomen uit Vismans (1994, p. 2).

- (3)
a. Je moet de radio uitdoen.	(declaratief)
b. Kun je de radio uitdoen?	(interrogatief)
c. Doe de radio uit.	(imperatief)

De taalhandeling ‘verzoeken’ valt in de klasse van directieve taalhandelingen. Deze taalhandeling zal verder worden besproken, omdat deze van belang is in dit onderzoek. Volgens Hendriks en Le Pair (2004) is “het communicatieve doel van een verzoek het feit dat de hoorder de verplichting op zich neemt om de gevraagde handeling te verrichten” (p. 23).

Verzoeken kunnen geformuleerd worden als directe of indirecte taalhandeling. In (4) zijn voorbeelden te zien van directe en indirecte verzoeken van verschillende zinstypen. Zoals met voorbeeldzin (1) geïllustreerd werd, kan (4c) ook als directe taalhandeling worden geïnterpreteerd. Hetzelfde geldt voor (4d), als bewering zou dit een directe taalhandeling kunnen zijn. Of een uiting direct of indirect geïnterpreteerd moet worden hangt af van de context.

- (4) a. Doe de muziek zachter. (direct, imperatief)
 b. Je moet de muziek zachter doen. (direct, declaratief)
 c. Kun je de muziek zachter doen? (indirect, interrogatief)
 d. De muziek staat wel erg hard. (indirect, declaratief)

Siemund (2018) bespreekt dat bepaalde zinsconstructies worden geassocieerd met specifieke illocuties. In (5) zijn twee voorbeelden hiervan weergegeven, overgenomen, maar vrij vertaald uit Siemund (2018, p. 48). De constructies *lust nog wel* en *Kun je VP?* worden in bepaalde contexten geassocieerd met het doen van een verzoek.

- (5) a. Ik lust nog wel een glas wijn. (*I could do with another glass of wine.*)
 b. Kun je me het zout aangeven? (*Can you pass the salt?*)

1.2.3.1 Beleefdheid in verzoeken

Verzoeken krijgen vaak hun betekenis door de context. De reden voor de indirecte formulering kan beleefdheid zijn. Zoals besproken kunnen verzoeken gezien worden als *face-threatening act*. Ze bedreigen de negatieve *face* van de hoorder, omdat de spreker de hoorder iets oplegt. Bovendien zijn verzoeken intrinsiek onbeleefd (Leech, 1983). De spreker wil de bedreiging van de FTA minimaliseren. Om een FTA die de negatieve *face* bedreigt te minimaliseren, wordt negatieve beleefdheid gebruikt (Brown & Levinson, 1987). In taal kan negatieve beleefdheid op verschillende manieren tot uiting komen. Bijvoorbeeld door te variëren met de indirectheid van het verzoek, door partikels/woord(groep)en/korte zinnetjes toe te voegen en/of door de conjunctief te gebruiken (Brown & Levinson, 1987; Hendriks en Le Pair, 2004). Voorbeelden hiervan zijn te zien in (6).

- (6) a. Kun je de deur dichtdoen? (indirect)
 b. Zou je de deur dicht kunnen doen? (indirect + conjunctief)
 c. Heb je straks tijd om de deur dicht te doen? (indirect + woorden)
 d. Doe even de deur dicht. (direct + partikel)

Net als dat sprekers zich (onbewust) houden aan het Coöperatieve Principe van Grice (1975), houden sprekers zich ook (onbewust) aan het Beleefdheidsprincipe van Leech (1983). Als de spreker zich houdt aan het Beleefdheidsprincipe dan wordt de intrinsieke onbeleefdheid van directieven verzacht. Niet alle maximes van Leech (1983) zijn van belang bij directieven, maar alleen het maxime van tact en het maxime van vrijgevigheid. Hierbij zijn twee dimensies belangrijk voor de beleefdheid van een uiting: de kosten en baten schaal en de *optionality* van het verzoek.

De eerste dimensie is de kosten en baten schaal (*cost-benefit scale*). Dit gaat over de moeite die het de hoorder kost om het verzoek uit te voeren. Hoe hoger de kosten voor de hoorder, hoe onbeleefder de uiting (Leech, 1983). Om beleefd te zijn wil de spreker dus dat de kosten voor de hoorder zo laag mogelijk zijn, of lijken. Een studie van De Hoop et al. (2016) laat zien hoe de kosten en baten schaal invloed kan hebben. De Hoop et al. (2016) deden een

beoordelingsexperiment met Nederlandse zinnen waarbij imperatieven voordelig voor de hoorder werden vergeleken met imperatieven voordelig voor de spreker. (7a) is een voorbeeld van een imperatief voordelig voor de spreker en (7b) is een voorbeeld van een imperatief voordelig voor de hoorder (overgenomen uit De Hoop et al., 2016, p. 46). Participanten beoordeelden de imperatieven aan de hand van een lijst kenmerken, zoals ‘bazig’, ‘attent’ en ‘ongeduldig’. Zij kozen één kenmerk uit de lijst die zij het best bij de uiting vonden passen. Deze kenmerken in de lijst waren allemaal positief of negatief van aard, vastgesteld met een *pretest*. Uit de resultaten bleek dat imperatieven voordelig voor de hoorder positiever werden geïnterpreteerd dan imperatieven voordelig voor de spreker. Dit verschil kan verklaard worden met de kosten en baten schaal (Leech, 1983). De kosten voor de hoorder zijn hoger bij imperatieven voordelig voor de spreker. Dit heeft als gevolg dat deze imperatieven onbeleefder worden ervaren en daardoor negatief worden geïnterpreteerd.

- (7) a. Ruim de keuken op. (voordelig voor spreker)
 b. Maak er een leuke dag van. (voordelig voor hoorder)

De tweede dimensie die belangrijk is voor de beleefdheid van een uiting gaat over in hoeverre het verzoek optioneel is (*optionality*). Dit gaat over of de hoorder het verzoek gemakkelijk kan weigeren zonder gezichtsverlies te lijden. Dit betekent dat hoe indirecter de uiting geformuleerd, hoe beleefder het verzoek (Leech, 1983). Als verzoeken op een indirecte manier worden gecommuniceerd, betekent dit dat de spreker dit met een reden doet, anders zou het verzoek direct zijn gecommuniceerd. De betekenis van indirecte verzoeken komt tot stand via een conversationale implicatuur. De hoorder moet hierbij een aantal denkstappen doorlopen om de uiting te interpreteren. Hoe indirecter het verzoek geformuleerd is, hoe meer denkstappen de hoorder moet maken om tot de juiste interpretatie te komen (Hendriks & Le Pair, 2004; Leech, 1983). Dit schept ruimte voor de hoorder om het verzoek te weigeren zonder gezichtsverlies te lijden. Dit verklaart waarom een indirecter verzoek beleefder is.

Toch moet dit genuanceerd worden. Blum-Kulka (1987) liet zien dat indirectheid niet altijd beleefdheid impliceert. Blum-Kulka (1987) deed twee experimenten. In het eerste experiment beoordeelden Engelse en Hebreeuwse participanten verschillende verzoekstrategieën in hun eigen moedertaal op de indirectheid. In het tweede experiment werden deze zinnen door andere participanten beoordeeld op hun beleefdheid. De resultaten lieten zien dat de meest indirecte manier om een verzoek te doen niet als meest beleefd werd beoordeeld.

Blum-Kulka (1987) stelt dat beleefdheid wordt bepaald door de interactie van twee variabelen: de bedreiging moet vermeden worden en het illocutieve doel moet duidelijk zijn. De optimale balans tussen deze twee variabelen werd gevonden bij conventioneel indirecte verzoeken. Deze verzoeken werden als het meest beleefd beoordeeld. Directe verzoeken werden onbeleefder beoordeeld dan indirecte verzoeken, omdat in directe strategieën de bedreiging minder wordt vermeden. Niet-conventionele indirecte verzoeken, hints, werden als het meest indirect beoordeeld. Het gebrek aan duidelijkheid over het illocutieve doel voor de hoorder zorgt ervoor dat deze strategie niet als het meest beleefd wordt ervaren.

Aan de hand van de dimensies ‘kosten en baten’ en ‘*optionality*’ van Leech (1983) hebben Hendriks en Le Pair (2004) zeven hoofdstrategieën voor het doen van verzoeken opgesteld. Van deze zeven strategieën zijn voorbeelden weergegeven in (8), overgenomen uit Hendriks en Le Pair (2004, p. 27-32). Ze zijn geordend van direct naar indirect: (8a) imperatief, (8b) performatieve werkwoorden, (8c) statement van verplichting, (8d) statements van wil, wens of noodzaak, (8e) suggesties, (8f) refereren aan geslaagdheidsvoorwaarden, (8g) hints.

- (8)
- a. Zet die auto weg.
 - b. Ik vraag je die auto weg te zetten.
 - c. Je zou de tafel op moeten ruimen.
 - d. Ik zou willen dat je die auto verzet.
 - e. Vooruit, laten we de kamer opruimen.
 - f. Kun je me even helpen met de afwas?
 - g. Ik kan er niet goed bij met de tuinslang.

Het doel van het onderzoek van Hendriks en Le Pair (2004) was om inzicht te krijgen in de manier waarop Nederlandse verzoeken worden gedaan. Met een experimentele productietaak hebben Hendriks en Le Pair (2004) Nederlandse verzoekuitingen verzameld. Uit de resultaten bleek dat participanten de voorkeur hadden hun verzoek conventioneel indirect te formuleren. Dit is de zesde verzoekstrategie (8f) in hun taxonomie. Deze verzoekstrategie werd in het onderzoek Blum-Kulka (1987) als meest beleefd beoordeeld. Bij deze verzoekstrategie wordt gerefereerd “aan precondities waaraan voldaan moet zijn alvorens het verzoek ingewilligd kan worden” (Hendriks en Le Pair, 2004, p. 30). Uit de productietaak bleek dat daarbij vooral wordt gerefereerd aan de bereidheid of de mogelijkheid van de hoorder om het verzoek in te willigen. De meest gebruikte formuleringen hierbij waren ‘kunnen’ als werd gerefereerd aan de mogelijkhedenconditie en ‘willen’ als werd gerefereerd aan de bereidheidsconditie.

Hendriks en Le Pair (2004) bespreken in hun studie niet alleen verzoekstrategieën, maar ook verzoekmarkeringen. Sommige verzoekmarkeringen hebben als functie het verzoek te verzachten. Uit de productietaak bleek dat in verzoeken refererend aan de precondities mogelijkheid en bereidheid meer verzachtende verzoekmarkeringen voorkwamen dan in directe verzoekstrategieën. Het kenmerk ‘vraagzin’ kan ook gezien worden als beleefdheidsmarkering om het verzoek te verzachten. Echter, in de zesde verzoekstrategie (8f) ‘refereren aan geslaagdheidsvoorwaarden’ is het kenmerk ‘vraagzin’ geen beleefdheidsmarkering, omdat dit zinstype de *default* is bij het refereren aan de bereidheid of mogelijkheid van de hoorder om het verzoek uit te voeren. Wel kunnen vragende verzoeken op andere manieren worden verzacht. Het gebruik van de conjunctief, *downtoners* en *understaters* (Hendriks en Le Pair, 2004) zijn voorbeelden van verzachtende verzoekmarkeringen. Hieronder vallen ook partikels.

1.2.4 Partikels

Er bestaat geen vaste definitie voor de term partikels, want er bestaat onenigheid over welke woorden precies tot de woordsoort ‘partikel’ behoren. Foolen (1993) hanteert een brede definitie voor de term ‘partikel’. Hij zegt dat de term ‘partikel’ verwijst naar alle woorden die niet bijdragen aan de propositionele inhoud van een zin of uiting. Hieronder vallen ook interjecties, voegwoorden en bijwoorden. Vismans (1994) houdt zich aan een minder brede definitie en deelt partikels in als subklasse van bijwoorden.

Foolen (1993) maakt binnen de woordsoort ‘partikel’ onderscheid tussen bijwoorden van modaliteit en oordeelspartikels. De term ‘oordeelspartikels’ wordt ook in de ANS (Haeseryn et al., 2019) gebruikt, maar zij delen deze oordeelspartikels in als subklasse van bijwoorden van modaliteit. Volgens de ANS is “hun betekenis moeilijk precies te beschrijven, maar ze dragen in belangrijke mate bij aan de bedoeling van de zin of een gedeelte ervan, zonder dat ze aan de feitelijke inhoud iets af- of toedoen”.

Ondanks dat de afbakeningen van elkaar verschillen, lijken de onderzoekers het er wel over eens dat er binnen de oordeelspartikels onderscheid kan worden gemaakt tussen verschillende typen. Onderzoekers maken ofwel onderscheid tussen twee typen, modale partikels en focuspartikels (Haeseryn et al., 2019; Foolen, 1993; Vismans, 1994), ofwel drie typen, met als derde type discoursepartikels (Van der Wouden, 2002b; Van der Wouden & Caspers, 2010). Elk type heeft zijn eigen functie en kenmerken.

Discoursepartikels, ook wel tekstpartikels genoemd, hebben de functie het gesprek te organiseren. Ze bevinden zich in het Nederlands buiten de zin, gescheiden door bijvoorbeeld een komma (Van der Wouden & Caspers, 2010). Voorbeelden zijn *kijk* en *hoor*, in (9), overgenomen uit Van der Wouden en Caspers (2010, p. 54).

- (9) a. Kijk, nou moet je eens goed luisteren.
b. Nou moet je goed luisteren, hoor.

Focuspartikels hebben de functie een zinsdeel te benadrukken of een contrast te suggereren (Van der Wouden & Caspers, 2010; Haeseryn et al., 2019). Voorbeelden zijn *zelfs* en *alleen*, in (10a) en (10b), overgenomen uit Van der Wouden en Caspers (2010, p. 53). Tijdspartikels vallen ook binnen dit type (Van der Wouden, 2002b). Voorbeelden zijn *al* en *pas*, in (10c) en (10d), overgenomen uit Van der Wouden (2002b, p. 3).

- (10) a. Jip speelt zelfs met autootjes.
b. Jip speelt alleen met autootjes.
c. Frans ging al om vier uur naar bed.
d. Frans ging pas om vier uur naar bed.

Modale partikels, ook wel schakeringspartikels genoemd, hebben een nuancerende functie, omdat ze “betrekking hebben op de gehele zinsinhoud en deze op subtiele wijze schakeren (Haeseryn et al., 2019). Voorbeelden zijn *maar*, overgenomen uit Haeseryn et al. (2019), en *eens*, overgenomen uit Van der Wouden (2002b, p. 4), in (11).

- (11) a. Laten we maar gaan.
b. Kijk eens!

De studie van Vismans (1994) gaat over modale partikels in directieven in het Nederlands. Hij hanteert een vergelijkbare definitie waarbij modale partikels geen invloed hebben op de betekenis van de zin, maar op de bedoeling. Foolen (1993) bespreekt kenmerken van modale partikels. Deze zijn door Vismans (1994, p. 45) samengevat in zes punten. Modale partikels:

1. zijn een fenomeen van gesproken taal.
2. zijn syntactisch geïntegreerd in de zin.
3. komen alleen voor in het middenveld van de zin.
4. kunnen clusters vormen.
5. zijn altijd onbeklemtoond.
6. hebben altijd een tegenhanger in een andere woordsoort.

In zijn studie bespreekt Vismans (1994) negen verschillende modale partikels, die voorkomen in directieve taalhandelingen. Zoals eerder genoemd, kunnen directieven geformuleerd worden als imperatief, declaratief of interrogatief. Vismans (1994) deelt de modale partikels op in twee typen, versterkende en verzachtende modale partikels. Deze typen hebben hun eigen functie, waar later binnen deze sectie op wordt ingegaan. Vismans (1994) voert twee experimenten uit in zijn studie. Beide betrof het beoordelingsexperimenten.

In het eerste experiment werd participanten gevraagd Nederlandse zinnen van de drie zinstypen (imperatief, declaratief, interrogatief) op hun beleefdheid te beoordelen met behulp van een 6-puntsschaal. Daaruit bleek dat interrogatieven het meest beleefd werden beoordeeld, daarna declaratieven en imperatieven als meest onbeleefd. In het tweede experiment werden de modale partikels meegenomen om de effecten van deze modale partikels in directieven te meten. Participanten werd gevraagd aan te geven welke van twee Nederlandse zinnen ze meer dwingend vonden, een *forced-choice* experiment. Per paar waren beide zinnen van hetzelfde zinstype (imperatieven, declaratieven of interrogatieven). Met dit experiment werden drie condities vergeleken: zinnen zonder modaal partikel, zinnen met een verzachtend modaal

partikel en zinnen met een versterkend modaal partikel. De hypothesen die Vismans (1994) bij dit experiment had en de resultaten van dit experiment worden besproken in sectie 1.2.4.2.

Vismans (1994) beschrijft negen verschillende modale partikels: *dan, eens, nou, ook, toch, even, maar, misschien* en *soms*. Er bestaan nog meer modale partikels, zoals *een keer, wel, niet* en *gewoon*, maar deze zijn niet meegenomen in zijn studie. De voornaamste reden is door afwijkend clustergedrag. Bij de studie van Vismans (1994) woog dit criterium het zwaarst bij de selectie van partikels. Een voorbeeld is de exclusie van *wel*. Eén van de argumenten is dat het cluster *wel eens* nooit vooraf kan worden gegaan door een ander modaal partikel. Dit is afwijkend clustergedrag en daarom werd *wel* niet meegenomen. Verder was een aanvullende reden voor exclusie in sommige gevallen dat bepaalde modale partikels te veel op elkaar lijken qua betekenis. Dit was bijvoorbeeld het geval voor *een keer*, welke qua betekenis overeenkomt met *eens*.

Vismans (1994) beschrijft per zinstype (imperatief, declaratief, interrogatief) welke van de negen modale partikels daarin kunnen voorkomen. Hij komt daarbij tot onderstaande indeling. Waar Vismans (1994) deze indeling in eerste instantie op baseert, is niet duidelijk. Wel kan hij deze indeling verklaren met behulp van de *Functional Grammar* (FG) van Dik (1989) en uitkomsten van het eerste experiment dat Vismans uitvoerde. De indeling van de modale partikels over de drie zinstypen heeft te maken met het type modale partikel, de laag van de FG waarop het fungeert en de beleefdheid van de zinstypen. Op deze manier kan Vismans (1994) verklaren waarom sommige modale partikels niet voorkomen in een bepaald zinstype. De theorie van de FG gaat over de onderliggende structuur van zinnen. Deze structuur bestaat uit verschillende lagen waarin de woorden voorkomen. De negen modale partikels komen voor op de lagen *predication (eens, even)*, *proposition (ook, toch, maar)* en *illocution (dan, nou, misschien, soms)*. Het voert te ver voor dit onderzoek om over de FG en de precieze verklaring van Vismans (1994) uit te weiden.

- declaratief: *eens, even, ook, maar*
- interrogatief: *eens, even, ook, nou, soms, misschien*
- imperatief: *eens, even, toch, maar, dan, nou*

Vismans (1994) maakt onderscheid tussen twee typen modale partikels. Het gebruik van modale partikels in directieven kan worden verklaard aan de hand van de negatieve beleefdheidsstrategieën. Modale partikels zouden de FTA kunnen verzachten, beleefder maken. Echter, Vismans' (1994) moedertaalintuïtie zegt dat sommige modale partikels de uiting helemaal niet beleefder maken. Hij maakt daarom onderscheid tussen versterkende en verzachtende modale partikels. Versterkende modale partikels hebben de functie de kracht van de taalhandeling te versterken. Eén van de subfuncties daarbij is onbeleefdheid. Verzachtende modale partikels hebben de functie de kracht van de taalhandeling te verzwakken. Eén van de subfuncties daarbij is beleefdheid. Het onderscheid tussen versterkende en verzachtende modale partikels was een hypothese van Vismans (1994), die werd getest in het tweede experiment uit zijn studie. De resultaten van dit experiment worden besproken in sectie 1.2.4.2. Eerst zal nader worden ingegaan op de zes modale partikels die kunnen voorkomen in interrogatieven.

1.2.4.1 *Misschien, soms, even, nou, ook en eens*

In deze sectie wordt ingegaan op de betekenis van de zes modale partikels: *misschien, soms, even, nou, ook* en *eens*. Deze woorden komen ook voor in andere woordsoorten dan partikels, maar hieronder zal alleen de betekenis met betrekking tot het modale partikel gebruik behandeld worden. Vismans (1994) stelt dat modale partikels het kenmerk 'versterkend' of 'verzachtend' hebben. Modale partikels zouden dit kenmerk hebben overgehouden na een grammaticalisatieproces. Het kenmerk is dus verwant aan de oorspronkelijke betekenis van het

modale partikel. Het woord met deze oorspronkelijke betekenis bestaat nog in een andere woordsoort.

Misschien is volgens Vismans (1994) een verzachtend partikel. Hij beredeneert dat de oorspronkelijke betekenis dat ‘iets mogelijk is’, duidelijk de kracht van de uiting verzacht en dat dit kenmerk is overgebleven in het modale partikel. In de Van Dale (Geerts & Heestermans, 1993) wordt ook genoemd dat *misschien* kan worden gebruikt “om een uitspraak of een vraag minder stellig te maken” (p. 1842). Dit indiceert een verzachtende functie.

Soms is volgens Vismans (1994) een verzachtend partikel. *Soms* als temporeel bijwoord refereert naar een onbepaalde tijd. Hij beredeneert dat dit heeft geleid tot de verzachtende functie van het modale partikel *soms*. Ook komt de betekenis van *soms* als bijwoord van modaliteit overeen met *misschien* (Geerts & Heestermans, 1993, p. 2816).

Even is volgens Vismans (1994) een verzachtend partikel. Het woord komt ook informeel voor, als *effe(n)*. *Even* heeft ook een diminutieve vorm *eventjes*. Het diminutief kan als aanwijzing worden gezien dat dit een verzachtend partikel is, omdat diminutieven onbeduidendheid signaleren (Vismans, 1994). Het aspect dat naar korte tijdsduur verwijst in de oorspronkelijke betekenis is volgens Vismans verdwenen. De definities in woordenboeken gaan niet specifiek over *even* als modaal partikel. De volgende betekenis uit de Van Dale (Geerts & Heestermans, 1993) sluit het best aan bij het modale gebruik: *even* “drukt uit dat voor een handeling of werking slechts weinig tijd of moeite nodig is” (p. 811).

Nou is volgens Vismans (1994) een versterkend partikel. *Nou* wordt ook wel eens weergegeven als *nu*. De oorspronkelijke betekenis van *nou* verwijst naar een specifiek tijdstip. Temporele specificiteit kan worden gezien als een indicatie voor het versterkende kenmerk. De definitie van het modale gebruik van het partikel *nou* vinden we bij *nu* in het Van Dale Online Woordenboek. Modaal *nu* wordt gebruikt “als bekrachtiging van een verzoek of vriendelijk bevel, een vraag (*in spreektaal ook nou*)”. Ook Mazeland (2016) bespreekt in zijn studie de modale betekenis van het partikel *nou*. In zijn data wordt het modale partikel *nou* meestal gebruikt om de betekenis van de directieven, vragen en verzoeken te intensiveren. Dit indiceert een versterkende functie.

Ook is volgens Vismans (1994) een versterkend partikel. *Ook* kan ook een focuspartikel zijn. De oorspronkelijke betekenis van *ook* heeft een positief, inclusief karakter. Dit wijst volgens Vismans (1994) op een versterkende functie. Het Van Dale Online Woordenboek noemt de volgende betekenis voor modaal *ook*: “modaal bijwoord ter uitdrukking van allerlei gevoelens”. Deze betekenis indiceert niet welk type modaal partikel *ook* is.

Eens is volgens Vismans (1994) een versterkend partikel. Net als *nu* verwijst *eens* naar een specifiek tijdstip. Net als bij *nu* is dit een indicatie voor het versterkende kenmerk. Ook in de Van Dale (Geerts & Heestermans, 1993) vinden we de betekenis: “dikwijls alleen ter versterking”. Echter, in het Van Dale Online Woordenboek worden andere betekenissen voor *eens* gegeven. De betekenis die aansluit op het modale gebruik is: “zonder betekenis”, met daarbij het voorbeeld “*kom eens hier!*”. Het modale partikel *eens* heeft geen klemtoon, daarom wordt het ook wel geschreven als *es*, ‘*ns*’ of ‘*s*’ (Van der Wouden et al., 1998).

Er bestaat discussie over welk type partikel *eens* is. Fehringer en Cornips (2019) delen *eens* in hun studie in als verzachtend partikel. Van der Wouden et al. (1998) bespreken dat het modale partikel *eens* in sommige directieven een verzachtend effect heeft op de kracht van de uiting. Ze geven het voorbeeld “*Kom eens een borrel halen!*”. Deze directief is voordelig voor de hoorder. Er wordt geen voorbeeld gegeven van een directief voordelig voor de spreker. In mijn onderzoek wordt *eens* als versterkend beschouwd. De reden hiervoor wordt nader toegelicht in sectie 1.2.4.2 wanneer de resultaten van het tweede experiment van Vismans (1994) worden besproken.

1.2.4.2 Het effect van modale partikels

Om de effecten van deze modale partikels in directieven te meten deed Vismans (1994) zijn tweede experiment. Zoals gezegd, in dit *forced-choice* experiment gaven participanten aan welke zinnen ze meer dwingend vonden. Drie condities werden vergeleken: zinnen zonder partikel, zinnen met een verzachtend modaal partikel en zinnen met een versterkend modaal partikel. Vismans (1994) formuleerde hierbij drie hypothesen:

1. Zinnen met een versterkend modaal partikel zijn dwingender dan zinnen met een verzachtend modaal partikel.
2. Zinnen zonder modaal partikel zijn dwingender dan zinnen met een verzachtend modaal partikel.
3. Zinnen met een versterkend modaal partikel zijn dwingender dan zinnen zonder modaal partikel.

De eerste en tweede hypothese werden voor alle zinstypen (imperatieven, declaratieven en interrogatieven) bevestigd. Deze resultaten impliceren dat er een verschil bestaat tussen versterkende en verzachtende modale partikels. De resultaten bevestigden de derde hypothese niet. Voor de imperatieven en declaratieven moest de hypothese verworpen worden. Voor het zinstype interrogatieven werden andere resultaten gevonden. Voor de modale partikels *nou* en *eens* in interrogatieven werd de derde hypothese wel bevestigd, maar voor *ook* niet. Vragende verzoeken met *nou* en *eens* werden dus als dwingender beoordeeld dan vragende verzoeken zonder partikel. Dit is de reden dat *eens* in interrogatieven in mijn onderzoek als versterkend zal worden beschouwd.

Vismans (1994) concludeert dat de term *reinforcer* (versterker) voorzichtig moet worden gebruikt. Het effect van de versterking hangt samen met de kracht van het zinstype van de directief. Het effect van de versterking kwam het best naar voren in de minst dwingende illocutie, namelijk interrogatieven.

In de studie van De Hoop et al. (2016), die eerder besproken is met betrekking tot het verschil tussen imperatieven voordelig voor de spreker en imperatieven voordelig voor de hoorder, werd ook een effect van modale partikels gevonden. Zij vonden dat imperatieven met de modale partikels *maar* en *even* minder negatief werden beoordeeld. Deze modale partikels hadden dus een verzachtend effect in imperatieven. Dit verzachtende effect was alleen significant in imperatieven die voordelig waren voor de spreker.

Mitigerende markeringsen, waaronder verzachtende partikels, pretenderen “dat de kosten voor de hoorder minder zijn dan de kosten die geïmpliceerd worden via het verzoek met dezelfde propositionele inhoud zonder de betreffende markeringsen” (Hendriks & Le Pair, 2004, p. 26). Dit verklaart dat illocuties met verzachtende partikels als minder dwingend of minder negatief worden beoordeeld. Zoals eerder genoemd stelt Leech (1983) dat hoe hoger de kosten voor de hoorder, hoe onbeleefder de uiting wordt. In de besproken studies werden effecten gevonden van modale partikels. Echter, modale partikels kunnen ook clusteren. Er zijn geen studies bekend over de effecten van partikelclusters op de beleefdheid van uitingen. In de volgende sectie zal literatuur worden besproken met betrekking tot modale partikelclusters.

1.2.4.3 Partikelclusters

Eén van de kenmerken van modale partikels is dat ze in clusters kunnen voorkomen (Foolen, 1993; Vismans, 1994). In het Nederlands is het gebruik van clusters niet zeldzaam. Vooral korte clusters komen erg frequent voor (Van der Wouden, 2002a). In het Duits komen ook veel modale partikels voor, maar het Nederlands is clustervriendelijker (Braber & McLelland, 2010). Van der Wouden en Caspers (2010) bespreken dat het veelvoudige gebruik van modale partikels en partikelclusters in het Nederlands een recente ontwikkeling is.

Braber en McLelland (2010) bespreken in hun discussie redenen waarom modale partikelclusters zo frequent voorkomen. Ze bespreken drie mogelijke functies van clusters die dit zouden kunnen verklaren. De eerste mogelijkheid is dat sprekers partikels zouden clusteren, omdat de betekenis van het cluster compositioneel is. Dit betekent dat de betekenis van het cluster een optelling is van de betekenissen van de modale partikels apart.

De tweede mogelijkheid is dat sprekers grote clusters vormen als conversationele strategie om hun houding of emotie over te brengen. Met een klein cluster of een enkel partikel zou deze houding of emotie niet overkomen. Belangrijk is dat de betekenis van het cluster hierbij niet compositioneel is.

De derde mogelijkheid is dat sprekers zouden clusteren vanwege een diachrone reden. Naarmate de tijd vordert en het gebruik van één partikel frequent wordt, neemt de kracht af van dat gebruik. In dat geval wordt er een extra partikel toegevoegd. Braber en McLelland (2010) vergelijken dit proces met de Jespersen-cyclus. Omdat modale partikels altijd onbeklemtoond zijn, zouden ze gevoelig zijn voor dit proces. Signalen voor dit proces zouden het afkorten van *eens* tot *es* of *'ns* (Van der Wouden et al., 1998; Braber & McLelland) en even tot *effe* (Vismans, 1994) kunnen zijn. Braber en McLelland bespreken dat het partikelcluster *eens even* zelfs al wordt getranscribeerd als één woord, *seffen*. Om *seffen* weer te versterken, werd *een keer* toegevoegd of werd *even* in *seffen* vervangen door *eventjes* waardoor het cluster weer *eens eventjes* werd (Braber & McLelland, 2010). Deze signalen van afkorten maken de diachrone reden voor clusteren erg plausibel.

In de literatuur wordt gesproken over een vaste volgorde in modale partikelclusters. De Vriendt et al. (1991) verklaren de vaste volgorde aan de hand van de eigenschappen van de tegenhangers in een andere woordsoort. Aan het begin van een cluster kunnen deiktische/anaforische partikels voorkomen. Omdat deze partikels zouden verwijzen naar het thema van de uiting, het zinsdeel waar de rest van de zin/context om draait, staan ze daar het dichtstbij. Het thema (*topic*) van een uiting staat meestal aan het begin van de zin. Hierdoor staan deze partikels aan het begin van het partikelcluster. Voorbeelden zijn *nu*, *dan* en *toch*. Aan het eind van het partikelcluster zouden existentieel kwantificerende partikels voorkomen. Deze staan in het rhema (*focus*) van de zin, waar nieuwe informatie staat met betrekking tot het thema. Voorbeelden zijn *eens*, *even* en *een keer*. Tussen het thema en rhema in zouden de *purely modal* partikels voorkomen, zoals *maar* en *wel*.

Vismans (1994) beargumenteert de volgorde van partikels in partikelclusters aan de hand van de *Functional Grammar* (FG) van Dik (1989). Zoals eerder genoemd, bestaat de FG uit verschillende lagen waarin de partikels kunnen voorkomen. De modale partikels voor op de lagen *predication* (*eens*, *even*), *proposition* (*ook*, *toch*, *maar*) en *illocution* (*dan*, *nou*, *misschien*, *soms*). Volgens het *Principle of Centripetal Orientation* van Dik (1989) zijn de lagen in de onderliggende zinsstructuur als volgt geordend: *illocution – proposition – predication*. Partikels binnen dezelfde laag worden geordend in de volgorde: versterkend – verzachtend. Voor modale partikels in interrogatieven betekent dit de volgende volgorde: *nou – misschien/soms – ook – eens – even* (Vismans, 1994). *Misschien* en *soms* zijn uitwisselbaar in volgorde, omdat beide verzachtend zijn.

In theorie zijn er veel verschillende partikelclusters mogelijk, maar dit betekent niet dat deze allemaal voorkomen in spontane spraak. Er zijn verschillende studies die de voorkomens van deze clusters hebben onderzocht met behulp van corpora (Van der Wouden, 2002a; Braber & McLelland, 2010). Echter, deze studies gaan niet enkel over modale partikels of clusters in directieven. Bovendien wordt er binnen deze studies geen onderscheid gemaakt tussen versterkende en verzachtende modale partikels.

1.3 Probleemstelling en onderzoeksvraag

Samengevat, taalhandelingen zijn de basiseenheden van menselijke communicatie (Searle, 1969). De spreker kan zijn/haar intentie communiceren met een directe of een indirecte taalhandeling. Deze taalhandelingen zijn in te delen in vijf klassen (Searle, 1976). Eén van die klassen is de klasse *directives*, directieven. Met een directief bedreigt de spreker de negatieve *face* van de hoorder (Brown & Levinson, 1987).

De spreker wil deze bedreiging minimaliseren. Hier zijn verschillende strategieën voor. Zo kan de spreker de kosten voor de hoorder minder laten lijken (Hendriks & Le Pair, 2004; Leech, 1983). Ook kan de spreker de hoorder de mogelijkheid geven het verzoek af te wijzen zonder gezichtsverlies te lijden door het verzoek indirecter te formuleren (Hendriks & Le Pair, 2004; Leech, 1983; Blum-Kulka, 1987), maar het verzoek dient wel duidelijk te blijven (Blum-Kulka, 1987). De meest beleefde manier om een verzoek te doen is door deze conventioneel indirect te formuleren (Blum-Kulka, 1987). Tevens was dit de formulering die participanten het meest gebruikten in de productietaak van Hendriks en Le Pair (2004), waarbij gerefereerd werd aan de mogelijkheid of de bereidheid van de hoorder om het verzoek uit te voeren. Ook Vismans (1994) gebruikt deze formulering voor zijn interrogatieven.

Verzachtende markeringen, zoals modale partikels, kunnen de *face threatening act* verminderen. Ze verzwakken de impositieve kracht van het verzoek (Hendriks en Le Pair, 2004; Vismans, 1994). De Hoop et al. (2016) vonden dat participanten imperatieven voordelig voor de spreker met de modale partikels *maar* en *even* positiever beoordeelden dan zonder modaal partikel. Vismans (1994) stelt dat er een verschil is tussen versterkende en verzachtende modale partikels. Versterkende modale partikels maakten de directieven dwingender en verzachtende modale partikels maakten de directieven minder dwingend. Onbeleefdheid is een subfunctie van versterken en beleefdheid een subfunctie van verzachten. Beleefdheid hangt dus samen met dwingendheid. De resultaten van Vismans' (1994) experimenten ondersteunen dit.

Clusteren is een eigenschap van modale partikels (Foolen, 1993; Vismans, 1994). In het Nederlands komen clusters frequent voor (Van der Wouden, 2002a; Braber & McLelland, 2010). Tot nu toe bleek uit de studies van Vismans (1994) en De Hoop et al. (2016) dat directieven met één modaal partikel anders worden beoordeeld dan zinnen zonder modaal partikel. Modale partikels hebben dus een effect op de ervaren beleefdheid. Braber en McLelland (2010) bespraken een aantal mogelijke functies van het clusteren van modale partikels. Op basis van die functies kan verwacht worden dat modale partikelclusters een ander effect zullen hebben op de ervaren beleefdheid dan modale partikels apart. Ook het type partikelcluster zou invloed kunnen hebben op de ervaren beleefdheid. Dit leidt tot mijn onderzoeksvraag: *Verandert het effect op de ervaren beleefdheid van vragende verzoeken naarmate de grootte van een versterkend of verzachtend partikelcluster verandert?*

1.4 Hypothesen

Op basis van de literatuur verwacht ik terug te zien dat versterkende en verzachtende partikels een verschillend effect hebben op de ervaren beleefdheid, overeenkomend met de resultaten van Vismans (1994). Dit is mijn basishypothese. Daarbij verwacht ik dat zinnen met versterkende modale partikels als onbeleefder worden beoordeeld dan zinnen met verzachtende modale partikels.

Naast deze basishypothese heb ik twee hypothesen waarvan de uitkomsten allebei mogelijk zouden kunnen zijn. De eerste hypothese houdt in dat hoe groter het partikelcluster, hoe sterker het effect van het type (versterkend of verzachtend) wordt. Meerdere versterkende partikels zouden kunnen zorgen voor een dwingendere uiting. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat de kosten voor de hoorder worden benadrukt, waardoor de uiting onbeleefder wordt. Meerdere verzachtende partikels zouden kunnen zorgen voor een minder dwingende uiting. Dit

zou ervoor kunnen zorgen dat de kosten voor de hoorder worden verzacht, waardoor de uiting beleefder wordt.

Deze hypothese sluit aan bij de eerste mogelijke functie van clusteren die Braber en McLelland (2010) bespreken. Door het compositionele karakter zouden versterkende of verzachtende clusters respectievelijk meer versterkend of meer verzachtend worden. Als gevolg hiervan zouden zinnen met versterkende partikels steeds onbeleefder worden beoordeeld en zinnen met verzachtende partikels steeds beleefder.

De hypothese sluit ook aan bij de derde mogelijke functie van clusteren die Braber en McLelland (2010) bespreken. Net als bij de eerste mogelijkheid is de kracht van een partikelcluster sterker dan een enkel partikel, maar bij deze mogelijkheid heeft de toename in kracht een andere reden. Door de tijd is het mogelijk dat de kracht van een enkel partikel is afgenomen. De kracht wordt dan weer sterker door het toevoegen van een extra partikel. Als gevolg hiervan zouden zinnen met versterkende partikels steeds onbeleefder worden beoordeeld en zinnen met verzachtende partikels steeds beleefder.

Mijn tweede hypothese houdt in dat er een plafondeffect optreedt bij verzachtende partikelclusters vanaf twee partikels. Dit zou betekenen dat zinnen met drie partikels niet beleefder worden beoordeeld dan zinnen met twee partikels. Dit verwacht ik, omdat conventioneel indirecte verzoeken de meest beleefde strategie is om een verzoek te doen. Verzachtende partikels zouden hier wellicht geen verzachtend effect meer hebben, omdat het verzoek niet beleefder kan worden beoordeeld. Ook zou het mogelijk kunnen zijn dat verzachtende partikelclusters een conventioneel indirect verzoek een hintachtig karakter geven. Uit Blum-Kulka (1987) bleek dat dit een verzoek minder duidelijk maakt, wat invloed heeft op de ervaren beleefdheid.

2. Methode

2.1 Participanten

Aan het onderzoek hebben 66 participanten meegedaan, 44 vrouwen en 22 mannen, variërend van leeftijd tussen 17 en 92 jaar ($M=47$, $SD=22$). Alle participanten waren moedertaalsprekers van het Nederlands. Eén participant gaf aan dagelijks het meest het Nedersaksisch te spreken. Omdat dit een dialect is van het Nederlands is, is de data van deze persoon niet uitgesloten van het onderzoek.

Participanten zijn verworven via Whatsapp- en e-mailcontact. De online vragenlijst is gestuurd naar mijn netwerk van kennissen, vrienden en familie. Daarnaast is deze mensen gevraagd de vragenlijst door te sturen in hun netwerk.

2.2 Design

De afhankelijke variabele in dit onderzoek was de beleefdheidsbeoordeling. De twee onafhankelijke variabelen, beide binnen-subject factoren, waren *Type* en *Aantal*. De onafhankelijke variabele *Type*, het type modale partikel, had twee niveaus: ‘versterkend’ en ‘verzachtend’. De onafhankelijke variabele *Aantal*, het aantal modale partikels, had drie niveaus: ‘1 partikel’, ‘2 partikels’ en ‘3 partikels’. Dit resulteerde in 6 condities:

1. 1 versterkend partikel
2. 2 versterkende partikels
3. 3 versterkende partikels
4. 1 verzachtend partikel
5. 2 verzachtende partikels
6. 3 verzachtende partikels

2.3 Materiaal

Participanten zagen 72 items: 36 testitems (6 items per conditie) en 36 filleritems. Zowel de testitems als de filleritems waren vragende verzoeken. Het betrof eenvoudige verzoeken die pasten binnen een bepaalde context. Bovendien ging het om verzoeken die voordelig waren voor de spreker, omdat uit het onderzoek van De Hoop et al. (2016) bleek dat er een verschil bestond in beoordeling tussen imperatieven voordelig voor de hoorder en imperatieven voordelig voor de spreker.

Enkele verzoeken zijn geïnspireerd op verzoeken uit eerder onderzoek naar modale partikels (Vismans, 1994) of verzoeken (Hendriks & Le Pair, 2004). Het verzoek ‘Kun je de deur dichtdoen?’ is letterlijk overgenomen uit Vismans (1994). De verzoeken zijn, met uitzondering van een aantal filleritems, op twee manieren geformuleerd, met *Kun je ...?* of *Wil je ...?*. Uit de studie van Hendriks en Le Pair (2004) bleek dat dit de meest gebruikte formuleringen waren bij de meest gebruikte verzoekstrategie ‘refereren aan geslaagdheidsvoorwaarden’. Uit de studie van Vismans (1994) bleek dat het zinstype invloed heeft op de ervaren beleefdheid. De verzoeken zijn daarom allemaal als interrogatief geformuleerd. Een volledig overzicht met alle verzoeken die in dit onderzoek gebruikt zijn, zowel voor de testitems als voor de filleritems, zijn te vinden in Bijlage 1.

Alle participanten zagen dezelfde filleritems, maar de testitems zijn aan de hand van de zes condities verdeeld over zes lijsten met behulp van een *latin square* design. Deze lijsten zijn te vinden in Bijlage 2. Op deze manier kwam elk verzoek in elke conditie een keer voor in het experiment. Elke participant kreeg 1 lijst te zien. De items binnen een lijst werden per participant in een gerandomiseerde volgorde aangeboden.

2.3.1 Testitems

Voorbeelden van de testitems, één voorbeeld per conditie, zijn weergegeven in (12).

(12)	a. Wil je ‘ns thee halen?	(1 versterkend partikel)
	b. Kun je nou ‘ns de muziek zachter zetten?	(2 versterkende partikels)
	c. Wil je nou ook ‘ns de inkt van de printer vervangen?	(3 versterkende partikels)
	d. Kun je misschien de post halen?	(1 verzachtend partikel)
	e. Wil je misschien even de radio uitdoen?	(2 verzachtende partikels)
	f. Kun je misschien soms even de planten water geven?	(3 verzachtende partikels)

De versterkende partikels in dit onderzoek waren *misschien*, *soms* en *even* en de verzachtende partikels waren *nou*, *ook* en *eens*, in lijn met Vismans’ (1994) uitspraken over modale partikels in interrogatieven.

Met betrekking tot het partikel *eens* is besloten om deze weer te geven als ‘*ns* om een onbeklemtoonde lezing af te dwingen, zoals in (13a). Hierdoor wordt de interpretatie van *eens* als modaal partikel uitgelokt. Als *eens* beklemtoond wordt gelezen, kan deze als bijwoord worden geïnterpreteerd. Deze lezing, zoals in (13b), is niet wenselijk in dit onderzoek.

(13)	a. Wil je <u>‘ns</u> kijken wanneer het verslag af moet zijn?
	b. Wil je <u>eens</u> kijken wanneer het verslag af moet zijn?

Met betrekking tot het partikel *ook* is besloten om *ook* en de combinatie *nou ook* uit het onderzoek uit te sluiten. De reden hiervoor is dat beide de verkeerde lezing kunnen uitlokken, zoals in (14). Bij deze lezing wordt *ook* beklemtoond gelezen, als bijwoord. Als *ook* met klemtoon wordt gelezen, dan heeft het de betekenis ‘bovendien’ of ‘daarbovenop’.

(14)	a. Kun je <u>ook</u> het raam opendoen?
	b. Wil je <u>nou ook</u> de deur dichtdoen?

Het partikel *ook* is wel meegenomen in de clusters *ook 'ns* en *nou ook 'ns*. Doordat *eens* als *'ns* geschreven is, wordt de onbeklemtoonde lezing van *ook* waarschijnlijker. De bijwoordelijke lezing van *ook* is nog steeds mogelijk, maar is minder waarschijnlijk dan bij *ook* en *nou ook*.

In de condities met partikelclusters is de volgorde van de partikels gebaseerd op Vismans (1994): *nou – misschien/soms- ook – eens – even* (*misschien* en *soms* zijn uitwisselbaar in volgorde). In Tabel 2.1 zijn alle meegenomen mogelijkheden per conditie samengevat.

Tabel 2.1

De in het experiment meegenomen modale partikels en partikelclusters per conditie

		Type	
		versterkend	verzachtend
Aantal	1	nou 'ns	misschien soms even
	2	nou 'ns ook 'ns	misschien soms misschien even soms misschien soms even
	3	nou ook 'ns	misschien soms even soms misschien even

2.3.2 Filleritems

De 36 filleritems waren voor alle participanten hetzelfde. Er waren drie soorten fillers: 12 verzoeken zonder partikel, 12 extreem beleefde/onbeleefde verzoeken en 12 ander soort verzoeken. Van elk type filler zijn in (15) twee voorbeelden weergegeven.

- (15) a. Kun je de mail naar mij doorsturen? (zonder partikel)
 b. Wil je het raam dichtdoen? (zonder partikel)
 c. Zou je alsjeblieft het licht willen uitdoen? (extreem beleefd)
 d. Kun je verdomme de deur voor me openhouden? (extreem onbeleefd)
 e. Mag ik je pen lenen? (andere formulering)
 f. Haal jij de klant op bij de receptie? (andere formulering)

De verzoeken zonder partikel waren op dezelfde manier geformuleerd als de testitems, maar dan zonder partikel, zoals in (15a) en (15b). De extreem beleefde verzoeken, zoals in (15c), zijn beleefd gemaakt met behulp van de conjunctief en lexicale toevoegingen, zoals *alsjeblieft* en *erg vinden*. De extreem onbeleefde verzoeken, zoals in (15d), zijn onbeleefd gemaakt door lexicale toevoegingen, zoals vloeken (*potverdorie* en *verdomme*) en woorden die de hoorder druk opleggen (*als de bliksem* en *onmiddellijk*). De lexicale toevoegingen, bij zowel extreem beleefde als extreem onbeleefde verzoeken, werden op dezelfde plaats toegevoegd als het modale partikel in de testitems. De ander soort verzoeken waren geformuleerd met *Mag ik ...?*, zoals in (15e), of op een andere manier geformuleerd, zoals in (15f).

2.4 Procedure

De 72 items werden aan de participanten aangeboden via een online vragenlijst, gemaakt met behulp van Qualtrics. Participanten werd gevraagd de zinnen te beoordelen op hun beleefdheid met behulp van een schuifbalk op een 7-puntsschaal. Hierbij was 1 onbeleefd en 7 beleefd. De schuifbalk begon bij ieder item in het midden, maar ook als participanten de schuifbalk op deze

manier goed vonden staan, diende deze aangeklikt te worden om door te kunnen naar het volgende item.

In de instructie voorafgaand aan de items werd de volgende context gegeven: *Stel u voor dat deze zinnen geuit worden in een gesprek tussen bijvoorbeeld twee collega's op een kantoor of bijvoorbeeld tussen twee medewerkers van een bibliotheek.* De context werd gegeven, omdat dit belangrijk is voor het interpreteren van indirecte taalhandelingen. Met deze context is geprobeerd participanten het idee te geven van een gelijke machtsafstand. Wat betreft de sociale afstand zijn de gesprekspartners geen onbekenden, maar ook niet zo bekend als bijvoorbeeld gezinsleden. In de instructie werd de participanten ook gevraagd niet te lang na te denken over hun antwoorden en werd benoemd dat er geen foute antwoorden waren, omdat het belangrijk was dat zij hun intuïtie volgden.

Naast *informed consent*, kregen de participanten ook een aantal korte vragen voorafgaande aan de 72 items over hun geslacht, leeftijd, moedertaal en de taal die ze dagelijks het meest spreken. Als participanten aangaven een andere moedertaal dan het Nederlands te hebben, werd de enquête direct beëindigd. Na het beoordelen van de 72 items werd participanten gevraagd waar ze dachten dat het experiment over ging. Als debriefing kregen de participanten hier een korte uitleg over. Het invullen van de vragenlijst kostte participanten gemiddeld 12,7 minuten (SD=5,2).

2.5 Analyse en statistiek

Een aantal participanten kon achteraf vertellen waar het onderzoek over ging. Er is besloten participanten alleen uit te sluiten als zij het woord 'partikel' gebruikten, omdat dit impliceert dat zij tot op zeker hoogte taalwetenschappelijke voorkennis hadden over partikels. Op basis van dit criterium zijn geen participanten uitgesloten.

De data is verwerkt met behulp van SPSS (versie 25). Er is een personen- en itemanalyse uitgevoerd om te kijken of er personen of items waren die zich extreem afwijkend gedroegen. Op basis daarvan zijn geen personen of items uitgesloten uit het onderzoek.

De data van alle participanten is meegenomen bij de statistische toetsing. Er is een 2x3 Repeated Measures ANOVA uitgevoerd met als afhankelijke variabele de beleefdheidsbeoordeling en de binnen-subject factoren *Type* (versterkend en verzachtend) en *Aantal* (één partikel, twee partikels en drie partikels). Daarnaast is er een vervolganalyse uitgevoerd met twee 1x3 Repeated Measures ANOVA's, voor zowel de versterkende partikels als de verzachtende partikels, met als afhankelijke variabele de beleefdheidsbeoordeling en de binnen-subject factor *Aantal* (één partikel, twee partikels en drie partikels).

3. Resultaten

In Tabel 3.1 zijn de gemiddelde scores met standaarddeviaties opgenomen van de zes condities. Met behulp van Repeated Measures ANOVA's zijn de hypothesen getoetst.

Tabel 3.1

Gemiddelde beleefdheidsbeoordelingen op de 7-puntsschaal (1 onbeleefd en 7 beleefd) per conditie met standaarddeviaties

	<i>Type</i>			
	Versterkend		Verzachtend	
<i>Aantal</i>	M	SD	M	SD
1	2,95	1,20	4,94	1,33
2	2,48	1,07	4,97	1,32
3	2,16	0,91	4,87	1,37

De basishypothese hield in dat zinnen met versterkende partikels onbeleefder worden beoordeeld dan zinnen met verzachtende partikels.

De resultaten van de 2x3 Repeated Measures ANOVA met binnen-subjectfactoren *Type* (versterkend, verzachtend) en *Aantal* (één partikel, twee partikels, drie partikels) en de afhankelijke variabele *Beleefdheidsbeoordeling* zijn weergegeven in Figuur 3.1. Uit Mauchly's test bleek dat de assumptie van sfericiteit geschonden werd voor zowel het hoofdeffect *Aantal* ($\chi^2(2)=11,304$, $p=,004$) als het interactie-effect *Aantal*Type* ($\chi^2(2)=40,021$, $p<,001$). Om deze redenen werden Huynh-Feldt aanpassingen toegepast.

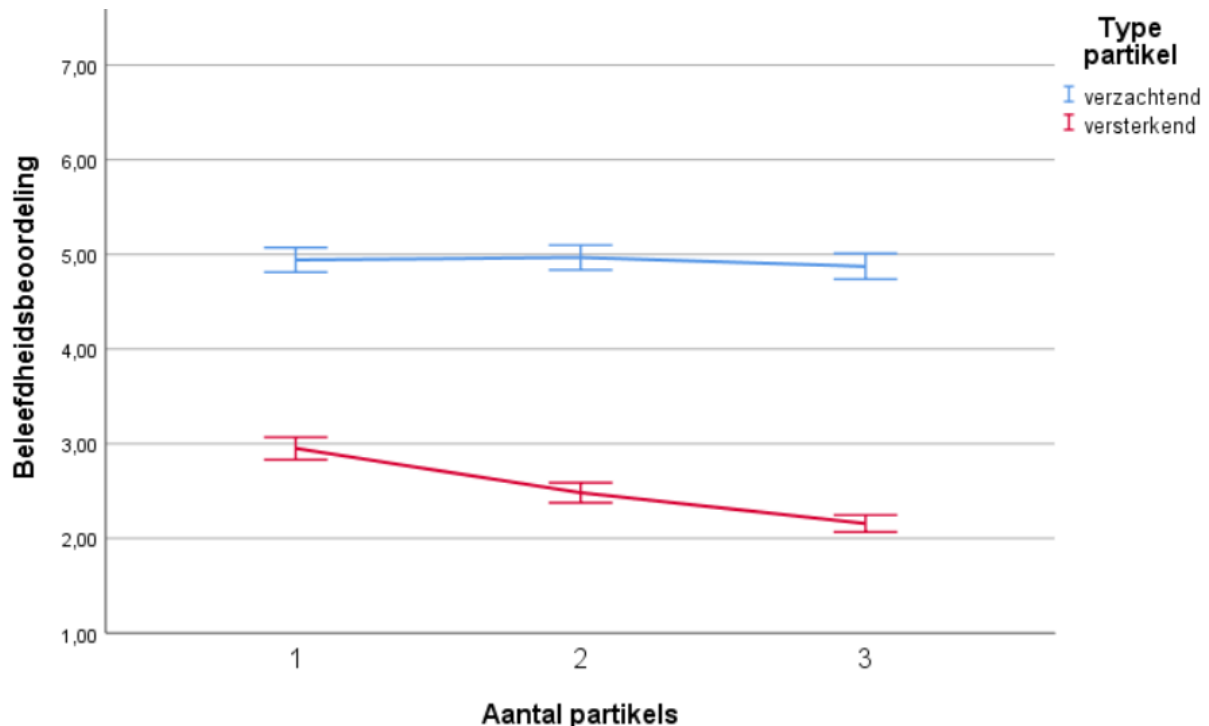
Er was een significant hoofdeffect van het type partikel op de beleefdheidsbeoordeling, $F(1,000, 395,000)=1707,351$, $p<,001$, $\eta^2_p=,812$. Zinnen met versterkende partikels werden significant onbeleefder beoordeeld dan zinnen met verzachtende partikels. Ook was er een significant hoofdeffect van het aantal partikels op de beleefdheidsbeoordeling, $F(1,954, 772,018)=45,802$, $p<,001$, $\eta^2_p=,104$. Daarnaast was er een significant interactie-effect tussen het type partikel en het aantal partikels op de beleefdheidsbeoordeling, $F(1,832, 723,582)=33,173$, $p<,001$, $\eta^2_p=,077$.

Geplande contrasten lieten zien dat het effect van het type partikel op de beleefdheidsscore varieerde met het aantal partikels die vergeleken werden. Het verschil in beleefdheidsbeoordeling tussen versterkend en verzachtend bij één partikel was significant kleiner dan het verschil in beleefdheidsbeoordeling tussen versterkend en verzachtend bij twee partikels, $F(1,395)=25,715$, $p<,001$, $\eta^2_p=,061$, en drie partikels, $F(1,395)=54,447$, $p<,001$, $\eta^2_p=,121$. Ook was het verschil in beleefdheidsbeoordeling tussen versterkend en verzachtend bij twee partikels significant kleiner dan het verschil in beleefdheidsbeoordeling tussen versterkend en verzachtend bij drie partikels, $F(1,395)=9,479$, $p=,002$, $\eta^2_p=,023$.

Dit interactie-effect betekent dat hoe groter het partikelcluster van een type, hoe groter het verschil in de beleefdheidsbeoordeling tussen de typen wordt.

Figuur 3.1

Gemiddelde beleefdheidsscores met error bare (95% CI) per conditie

De eerste hypothese hield in dat hoe groter het partikelcluster, hoe sterker het effect van *Type* zou worden. Met andere woorden, zinnen met versterkende partikels zouden onbeleefder worden beoordeeld naarmate het partikelcluster groter wordt en zinnen met verzachtende partikels zouden beleefder worden beoordeeld naarmate het partikelcluster groter wordt. Het interactie-effect suggereert dat dit het geval zou kunnen zijn, omdat het verschil tussen versterkend en verzachtend significant toeneemt met het aantal partikels. Echter, het is niet duidelijk hoe dit effect er precies uitziet. Het is mogelijk dat er geen significante effecten zijn als gekeken wordt naar het type partikel apart. Dit zou kunnen betekenen dat verzachtende partikels niet significant beleefder worden naarmate het partikelcluster groter wordt en dat versterkende partikels niet significant onbeleefder worden naarmate het partikelcluster groter wordt. Het is ook mogelijk dat slechts één van de twee typen een significant effect laat zien.

De tweede hypothese hield in dat er een plafondeffect optreedt bij verzachtende partikelclusters vanaf twee partikels. Dit betekent dat zinnen met drie verzachtende partikels niet beleefder worden beoordeeld dan zinnen met twee partikels.

Om het interactie-effect verder te analyseren en de twee hypothesen te testen, zijn twee 1x3 Repeated Measures ANOVA's uitgevoerd met de binnen-subject factor *Aantal* (één partikel, twee partikels, drie partikels) en de afhankelijke variabele *Beleefdheidsbeoordeling*.

Als eerste worden de resultaten besproken voor de analyse voor de versterkende partikels. Uit Mauchly's test bleek dat de assumptie van sfericiteit geschonden werd voor het hoofdeffect *Aantal* ($\chi^2(2)=22,817$, $p<,001$). Om deze reden werden Huynh-Feldt aanpassingen toegepast.

Er was een significant hoofdeffect van het aantal partikels op de beleefdheidsbeoordeling, $F(1,902, 751,413)=94,085$, $p<,001$, $\eta^2_p=,192$. Geplande contrasten lieten zien dat zinnen met één versterkend partikel als significant beleefder werden beoordeeld dan zinnen met twee versterkende partikels, $F(1,395)=57,417$, $p<,001$, $\eta^2_p=,127$, en drie partikels, $F(1,395)=167,536$, $p<,001$, $\eta^2_p=,298$. Ook werden zinnen met twee versterkende partikels significant beleefder beoordeeld dan zinnen met drie versterkende partikels, $F(1,395)=41,191$, $p<,001$, $\eta^2_p=,094$.

Als tweede worden de resultaten besproken voor de analyse voor de verzachtende partikels. Uit Mauchly's test bleek dat de assumptie van sfericiteit geschonden werd voor het hoofdeffect *Aantal* ($\chi^2(2)=23,677$, $p<,001$). Om deze reden werden Huynh-Feldt aanpassingen toegepast.

Er was geen significant hoofdeffect van het aantal partikels op de beleefdheidsbeoordeling, $F(1,899, 749,941)=0,973$, $p=,375$, $\eta^2_p=,002$.

4. Discussie

Het doel van dit onderzoek was om te onderzoeken of modale partikels in vragende verzoeken een effect hadden op de ervaren beleefdheid. Daarbij werd gekeken of het type modale partikel, versterkend of verzachtend, een effect had op de beleefdheid en of een partikelcluster dit effect op de beleefdheid veranderde. De onderzoeksvraag die werd gesteld luidde: *Verandert het effect op de ervaren beleefdheid van vragende verzoeken naarmate de grootte van een versterkend of verzachtend partikelcluster verandert?*

Uit de resultaten bleek dat zinnen met versterkende partikels significant onbeleefder werden beoordeeld dan zinnen met verzachtende partikels. Dit bevestigt de basishypothese dat versterkende en verzachtende partikels een verschillend effect hebben op de ervaren beleefdheid. Uit de resultaten bleek ook dat er een significant interactie-effect was tussen het type partikel en het aantal partikels op de beleefdheidsbeoordeling. Na een vervolganalyse werd vastgesteld dat zinnen met versterkende partikels significant onbeleefder beoordeeld werden naarmate de grootte van het partikelcluster toenam. In zinnen met verzachtende partikels werd geen significant effect van het aantal partikels op de beoordeling gevonden.

Deze resultaten bevestigden mijn eerste hypothese alleen voor versterkende partikels, maar niet voor verzachtende partikels. Deze hypothese hield in dat hoe groter het partikelcluster, hoe groter het effect van het type (versterkend of verzachtend) werd. Daarbij werd verwacht dat zinnen met verzachtende partikels beleefder zouden worden beoordeeld naarmate het aantal partikels toenam en dat zinnen met versterkende partikels onbeleefder zouden worden beoordeeld naarmate het aantal partikels toenam. Alleen dit laatste bleek het geval te zijn.

De tweede hypothese werd deels bevestigd. Deze hypothese hield in dat er een plafondeffect zou optreden vanaf twee verzachtende partikels. Uit de resultaten blijkt dat dit plafondeffect al eerder optreedt. Zinnen met twee verzachtende partikels werden niet beleefder beoordeeld dan zinnen met één verzachtend partikel. Dit impliceert dat het plafondeffect al bereikt werd vanaf één verzachtend partikel.

Samengevat, deze resultaten laten zien dat het effect op de ervaren beleefdheid verandert naarmate de grootte van het partikelcluster verandert, maar dit gold alleen voor versterkende partikels. Het effect op de ervaren beleefdheid van vragende verzoeken werd groter naarmate het versterkende partikelcluster groter werd. Het effect op de ervaren beleefdheid van vragende verzoeken voor verzachtende partikelclusters veranderde niet. Dit is het antwoord op de onderzoeksvraag.

De resultaten bevestigen het idee dat er twee typen modale partikels bestaan met elk een eigen functie (Vismans, 1994). Versterkende partikels versterken het verzoek met als gevolg dat de uiting onbeleefder wordt en verzachtende partikels verzwakken het verzoek met als gevolg dat de uiting beleefder wordt. De resultaten impliceren dat Nederlandse modale partikels passen binnen de bestaande beleefdheidstheorieën.

Zo kan het verschil in effect op de ervaren beleefdheid tussen de twee typen modale partikels worden uitgelegd aan de hand van de *cost-benefit scale* (Hendriks & Le Pair, 2004; Leech, 1983). Verzachtende markeringsen, waaronder verzachtende modale partikels, suggereren dat de kosten voor de hoorder minder zijn (Hendriks & Le Pair, 2004). Versterkende modale partikels daarentegen versterken de kracht van het verzoek. Het is mogelijk dat de kosten daardoor juist benadrukt worden. Hoe hoger de kosten voor de hoorder, hoe onbeleefder de uiting wordt (Leech, 1983). Als de hoorder meer opgelegd wordt met een verzoek met hoge kosten, wordt de negatieve *face* van de hoorder meer bedreigd (Brown & Levinson, 1987).

De resultaten met betrekking tot partikelclusters laten zien dat de eerste en derde mogelijke functies van clusteren, die Braber en McLelland (2010) aanhalen in hun discussie, plausibel zijn. Deze mogelijke functies verklaren waarom zinnen met versterkende partikels onbeleefder werden beoordeeld naarmate het partikelcluster groter werd. Bij beide functies zorgt het toevoegen van een partikel ervoor dat het effect sterker wordt. Bij de eerste functie wordt dit bereikt doordat de betekenis van het partikelcluster compositioneel is. Dit betekent dat de kracht van het partikelcluster een optelling is van de krachten van de partikels apart. Bij de derde functie wordt dit bereikt doordat het effect van een enkel partikel met de tijd verzwakt zou zijn geraakt, waardoor het toevoegen van een partikel het effect weer sterker maakt. Dit laatste verklaart niet direct waarom het gebruik van drie partikels een sterker effect heeft dan twee partikels. Het zou kunnen dat de kracht van twee partikels ook is afgenomen met de tijd, waardoor het gebruik van drie partikels een sterker effect veroorzaakt.

Echter, uit de resultaten bleek dat het effect van verzachtende partikels niet sterker werd naarmate het partikelcluster groter werd. Dit plafondeffect zou kunnen worden veroorzaakt doordat de vragende verzoeken als conventioneel indirect waren geformuleerd. Dit is de meest beleefde manier om een verzoek te formuleren (Blum-Kulka, 1987; Vismans, 1994). Het zou kunnen dat dit de reden is waarom het toevoegen van verzachtende partikels geen effect heeft.

Het is mogelijk dat er wellicht wel een effect is van de verzachtende modale partikels, maar dat dit zodanig klein is bij conventioneel indirecte verzoeken dat het geen significante

verschillen oplevert. Dit idee wordt ondersteund door te kijken naar het gemiddelde van een aantal filleritems in het experiment. Het experiment bevatte filleritems waarbij vragende verzoeken werden gepresenteerd zonder partikels. De participanten beoordeelden deze filleritems met een gemiddelde van 4,83 (SD=1,08). Deze score is vergelijkbaar met de scores uit de testcondities (één verzachtend partikel: M=4,94, SD=1,33; twee verzachtende partikels: M=4,97, SD=1,32; drie verzachtende partikels: M=4,87, SD=1,37). Het feit dat het gemiddelde van de filleritems met verzoeken zonder partikels zo dicht in de buurt ligt van de verzachtende condities, indiceert dat verzachtende partikels bijna geen of geen effect hebben in conventioneel indirecte verzoeken. Dit zou kunnen betekenen dat de grootte van het effect van modale partikels afhankelijk is van de verzoekstrategie.

In de studie van De Hoop et al. (2016) werd wel een effect in beoordeling gevonden wanneer er een verzachtend partikel werd toegevoegd. Echter, dit effect werd gevonden bij imperatieven. Imperatieven zijn minder beleefd dan vragende verzoeken (Vismans, 1994; Hendriks & Le Pair, 2004; Blum-Kulka, 1987). Het zou kunnen dat het effect van verzachtende partikels hierdoor wel zichtbaar is.

De Hoop et al. (2016) vergeleken imperatieven zonder partikels en imperatieven met één verzachtend partikel. We weten niet wat het effect van verzachtende partikelclusters zou zijn geweest in imperatieven. Het zou kunnen dat het verzachtende effect van verzachtende partikels bij imperatieven wel resulteert in een hogere beleefdheidsbeoordeling, maar het is ook mogelijk dat ook hier een plafondeffect optreedt. Het feit dat er een significant verschil werd gevonden tussen imperatieven zonder partikel en imperatieven met verzachtend partikel impliceert wel dat verzachtende partikels in elk geval een sterker verzachtend effect hebben in imperatieven in vergelijking met vragende verzoeken. Dit ondersteunt het idee van een wisselwerking tussen de grootte van het effect van modale partikels en de verzoekstrategie.

Gezien deze laatste punten zou het voor toekomstig onderzoek interessant zijn te onderzoeken wat de effecten van versterkende en verzachtende partikelclusters zijn in andere verzoekstrategieën, geformuleerd als imperatief of declaratief. Het is mogelijk dat het verzachtende effect van verzachtende partikels wel toeneemt in imperatieven, omdat deze van zichzelf zonder partikel al onbeleefder worden ervaren dan vragende verzoeken (Vismans, 1994). Wellicht is het zelfs het geval dat bij imperatieven een tegenovergesteld plafondeffect optreedt waarbij een imperatief niet onbeleefder wordt naarmate het versterkende partikelcluster groeit. In combinatie met de resultaten van mijn onderzoek zou er meer duidelijkheid ontstaan over de wisselwerking tussen het effect van partikel(cluster)s en de verschillende verzoekstrategieën.

Een andere suggestie voor vervolgonderzoek is het betrekken van de frequenties van voorkomens in het experiment. In dit onderzoek zijn de gebruikte combinaties van partikels gelijk verdeeld over het aantal items, maar in de werkelijkheid komen niet alle partikelclusters even frequent voor. Voor toekomstig onderzoek kan het daarom interessant zijn een corpusstudie erbij te betrekken, die de frequenties van de versterkende en verzachtende partikelclusters in kaart brengt. Participanten zouden niet-frequente clusters wellicht anders kunnen beoordelen, omdat die ze vreemd voorkomen. Met behulp van frequentiedata kan worden gecontroleerd of het meenemen van niet-frequente clusters in een beoordelingsexperiment een verstorende effect heeft.

Er bestaan al een aantal studies die corpusonderzoek hebben gedaan naar partikelclusters (Braber & McLelland, 2010; Van der Wouden, 2002a), maar deze studies houden versterkende en verzachtende modale partikels niet gescheiden. Bovendien onderzochten deze studies niet specifiek de voorkomens in directieven, maar het clustergedrag van partikels in het algemeen. Uit de resultaten van deze studies blijkt dat partikelclusters met partikels van beide typen frequent voorkomen. Een voorbeeld hiervan is *eens even* (Braber & McLelland, 2010; Van der Wouden, 2002a). Dit betekent dat de indeling ‘versterkend’ vs. ‘verzachtend’ niet altijd opgaat

voor partikelclusters, omdat partikels van verschillende typen ook samen kunnen voorkomen. Bovendien kunnen partikels binnen een cluster ook effect op elkaar hebben. Hierdoor is het niet goed vast te stellen of een partikelcluster met partikels van verschillende typen samen een versterkend of verzachtend effect zullen veroorzaken.

Onderzoek naar het effect van gemengde partikelclusters op de beleefdheid zou informatie kunnen opleveren over het effect van partikels op elkaar en het effect van het partikelcluster in zijn geheel. Dit zou kunnen bijdragen aan onderzoek naar de betekenis van de desbetreffende partikels. Het zou kunnen dat de indeling ‘versterkend’ of ‘verzachtend’ te simplistisch blijkt te zijn om modale partikels in op te delen.

Ten slotte, in dit experiment zijn de items geschreven aangeboden. Items aanbieden in gesproken vorm zou vervolgonderzoek kunnen verbeteren. In dit experiment zijn een aantal clusters uitgesloten, omdat ze de verkeerde lezing zouden kunnen uitlokken. In deze verkeerde lezing speelt voornamelijk klemtoon een rol. Als de items auditief worden aangeboden aan de participanten wordt de verkeerde lezing door klemtoon weggenomen. Bovendien worden dit soort conventioneel indirecte verzoeken voornamelijk via spraak geuit. Het zou een natuurlijkere setting creëren als de items auditief worden aangeboden.

Samengevat, uit de resultaten blijkt dat het effect op de ervaren beleefdheid van vragende verzoeken verandert naarmate de grootte van een versterkend partikelcluster toeneemt. Hoe meer versterkende partikels, hoe onbeleefder het vragende verzoek wordt beoordeeld. Er werd geen effect gevonden voor verzachtende partikels. Vervolgonderzoek zal nodig zijn om deze resultaten volledig te kunnen verklaren, want er lijkt wellicht sprake te zijn van een wisselwerking tussen het effect van de modale partikels en de verzoekstrategie.

De resultaten impliceren dat modale partikels een effect hebben op de ervaren beleefdheid in vragende verzoeken. Hoe dit effect er precies uit ziet hangt af van zowel het type partikel als de grootte van het partikelcluster.

Referenties

- Blum-Kulka, S. (1987). Indirectness and politeness in requests: Same or different?. *Journal of Pragmatics*, 11(2), 131-146.
- Braber, N., & McLelland, N. (2010). Combining modal particles in German and Dutch. *Journal of Germanic Linguistics*, 22(4), 461-482.
<https://doi.org/10.1017/S1470542710000152>
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.
- De Hoop, H., Klatter, J., Mulder, G., & Schmitz, T. (2016). Imperatives and politeness in Dutch. *Linguistics in the Netherlands*, 33(1), 41-53.
<https://doi.org/10.1075/avt.33.04hoo>
- De Vriendt, S., Vandeweghe, W., & Van de Craen, P. (1991). Combinatorial aspects of modal particles in Dutch. *Multilingua*, 10(1-2), 43-59.
- Dik, S. C. (1989). *The Theory of Functional Grammar. Part I: The Structure of the Clause*. Dordrecht: Foris.
- Fehringer, C., & Cornips, L. (2019). The Use of Modal Particles in Netherlandic and Belgian Dutch Imperatives. *Journal of Germanic Linguistics*, 31(4), 323-362.
- Foolen, A. P. (1993). *De betekenis van partikels: een dokumentatie van de stand van het onderzoek, met bijzonder aandacht voor maar*. Nijmegen: University of Nijmegen dissertation.
- Geerts, G., & Heestermans, H. (1993). Eens. In *Van Dale* (twaalfde, herziene druk, p. 757). Van Dale Lexicografie.
- Geerts, G., & Heestermans, H. (1993). Even. In *Van Dale* (twaalfde, herziene druk, p. 811). Van Dale Lexicografie.
- Geerts, G., & Heestermans, H. (1993). Misschien. In *Van Dale* (twaalfde, herziene druk, p. 1842). Van Dale Lexicografie.
- Geerts, G., & Heestermans, H. (1993). Soms. In *Van Dale* (twaalfde, herziene druk, p. 2816). Van Dale Lexicografie.
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. *Syntax and semantics: Speech acts*, 3, 41-58. New York: Academic Press.
- Haeseryn, W., Romijn, K., Geerts, G., Rooij, J. & Toorn, M. (2019, januari). 8.3.2 Indeling naar de betekenis. *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. <https://e-ans.ivdnt.org/topics/pid/ans080302lingtopic>. (geraagdpleegd 21 November 2021).
- Hendriks, B. C., & le Pair, R. G. (2004). Conventionaliteit en beleefdheid in Nederlands verzoeken. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 26(1), 21-43.
- Leech, G. N. (1983). *Principles of pragmatics*. London and New York: Longman.

- Mazeland, H. (2016). The positionally sensitive workings of the Dutch particle *nou*. In *NU/NĀ*, 377-408. De Gruyter.
- Ruytenbeek, N. (2021). *Indirect Speech Acts*. Cambridge University Press.
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts: an essay in the philosophy of language*. Cambridge University Press.
- Searle, J. R. (1976). A classification of illocutionary acts. *Language in society*, 5(1), 1-23. <https://doi.org/10.1017/S0047404500006837>
- Siemund, P. (2018). *Speech acts and clause types: English in a cross-linguistic context*. Oxford University Press.
- Van Dale. (z.d.). Eens. In *Van Dale*. Geraadpleegd op 25 januari 2022, van <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/eens>.
- Van Dale. (z.d.). Nu. In *Van Dale*. Geraadpleegd op 25 januari 2022, van <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/nu>.
- Van Dale. (z.d.). Ook. In *Van Dale*. Geraadpleegd op 25 januari 2022, van <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/ook>.
- Van der Wouden, T. (2002a). Particle research meets corpus linguistics: on the collocational behavior of particles. *Belgian Journal of Linguistics*, 16(1), 151-174.
- Van der Wouden, T. (2002b). Partikels: naar een partikelwoordenboek voor het Nederlands. *Nederlandse taalkunde*, 7(1), 20-43.
- Van der Wouden, T., & Caspers, J. (2010). Nederlandse partikelbeschrijving in internationaal perspectief: waar zijn we eigenlijk en waar moet het toch naar toe?. *Internationale Neerlandistiek*, 48(2), 52-62.
- Van der Wouden, T., Zwarts, F., Callebaut, I., & Van de Craen, P. (1998). Once upon a time in Dutch. *Ms. Leiden/Groningen/Brussel*, 22-25.
- Vismans, R. M. (1994). *Modal particles in Dutch directives: a study in functional grammar*. Amsterdam: IFOTT.

Bijlage 1: Testitems en filleritems

Testitems verzoeken

- Kun je _ de post halen?
- Wil je _ thee halen?
- Kun je _ de afspraak van morgen afzeggen?
- Wil je me _ feedback geven?
- Kun je _ de planten water geven?
- Wil je _ kijken hoe laat de vergadering begint?
- Kun je _ helpen?
- Wil je _ koffie halen?
- Kun je me _ de nietmachine aangeven?
- Wil je _ het zonnescherm uitklappen?
- Kun je me _ de schaar aangeven?
- Wil je _ kijken wanneer het verslag af moet zijn?
- Kun je _ het raam opendoen?
- Wil je me _ een lift geven?
- Kun je _ de afspraak van morgen verzetten?
- Wil je _ mijn document uit de printer ophalen?
- Kun je _ de muziek uitdoen?
- Wil je _ een pakketje aannemen?
- Kun je _ kijken wanneer de deadline is?
- Wil je _ de mail voor me printen?
- Kun je _ deze mails beantwoorden?
- Wil je _ aantekeningen maken tijdens het overleg?
- Kun je _ de deur opendoen?
- Wil je _ de inkt van de printer vervangen?
- Kun je _ de contactgegevens voor mij opzoeken?
- Wil je _ de deur dichtdoen?
- Kun je _ het licht aandoen?
- Wil je _ de planning van volgende week doorsturen?
- Kun je _ lunch voor me meenemen?
- Wil je _ de verwarming lager zetten?
- Kun je _ onze afspraak in de planning zetten?
- Wil je _ de documenten opbergen?
- Kun je _ het zonnescherm inklappen?
- Wil je _ de radio uitdoen?
- Kun je _ de muziek zachter zetten?
- Wil je _ het document naar mij opsturen?

Filleritems

Verzoeken zonder partikel

- Kun je de presentatie doorsturen?
- Wil je het rapport lezen?
- Kun je de vergadering voorbereiden?
- Wil je het raam dichtdoen?
- Kun je me de paperclips aangeven?
- Wil je me de perforator aangeven?
- Kun je de mail naar mij doorsturen?

Wil je de verwarming hoger zetten?
Kun je de klant bellen?
Wil je hier een kopie van maken?
Kun je langskomen?
Wil je de radio zachter zetten?

Onbeleefde verzoeken

Kun je onmiddellijk het pakketje afgeven?
Wil je potverdorie het pakketje ophalen?
Kun je nu meteen het bureau gaan opruimen?
Wil je nu als de bliksem een ruimte reserveren voor de vergadering?
Kun je verdomme de deur voor me openhouden?
Wil je nu eindelijk het papier van de printer bijvullen?

Beleefde verzoeken

Zou je dit document kunnen afgeven bij de receptie?
Zou je alsjeblieft het licht willen uitdoen?
Zou je het erg vinden het verslag te lezen?
Zou je alsjeblieft zo vriendelijk willen zijn om drinken te halen?
Zou je een keertje een boodschap voor me kunnen doen?
Zou je tijd hebben om te kijken hoe laat de klant hier is?

Ander soort verzoeken

Mag ik je wat vragen?
Mag ik je storen?
Mag ik hier gaan zitten?
Mag ik je pen lenen?
Mag ik je oplader lenen?
Mag ik je aantekeningen lezen?
Is het mogelijk dat je me morgen komt helpen?
Haal jij de klant op bij de receptie?
Maak jij het rapport af?
Heb je straks tijd om te kijken naar het verslag?
Help je me even met de presentatie?
Sluit jij vandaag af?

Bijlage 2: Lijsten testitems

Lijst 1

- Kun je nou de post halen?
- Wil je 'ns thee halen?
- Kun je nou de afspraak van morgen afzeggen?
- Wil je me 'ns feedback geven?
- Kun je nou de planten water geven?
- Wil je 'ns kijken hoe laat de vergadering begint?
- Kun je nou 'ns helpen?
- Wil je ook 'ns koffie halen?
- Kun je me nou 'ns de nietmachine aangeven?
- Wil je ook 'ns het zonneschermbord uitklappen?
- Kun je me nou 'ns de schaar aangeven?
- Wil je ook 'ns kijken wanneer het verslag af moet zijn?
- Kun je nou ook 'ns het raam opendoen?
- Wil je me nou ook 'ns een lift geven?
- Kun je nou ook 'ns de afspraak van morgen verzetten?
- Wil je nou ook 'ns mijn document uit de printer ophalen?
- Kun je nou ook 'ns de muziek uitdoen?
- Wil je nou ook 'ns een pakketje aannemen?
- Kun je misschien kijken wanneer de deadline is?
- Wil je soms de mail voor me printen?
- Kun je even deze mails beantwoorden?
- Wil je misschien aantekeningen maken tijdens het overleg?
- Kun je soms de deur opendoen?
- Wil je even de inkt van de printer vervangen?
- Kun je misschien soms de contactgegevens voor mij opzoeken?
- Wil je misschien even de deur dichtdoen?
- Kun je soms misschien het licht aandoen?
- Wil je soms even de planning van volgende week doorsturen?
- Kun je misschien soms lunch voor me meenemen?
- Wil je misschien even de verwarming lager zetten?
- Kun je misschien soms even onze afspraak in de planning zetten?
- Wil je soms misschien even de documenten opbergen?
- Kun je misschien soms even het zonneschermbord inklappen?
- Wil je soms misschien even de radio uitdoen?
- Kun je misschien soms even de muziek zachter zetten?
- Wil je soms misschien even het document naar mij opsturen?

Lijst 2

- Kun je misschien de post halen?
- Wil je soms thee halen?
- Kun je even de afspraak van morgen afzeggen?
- Wil je me misschien feedback geven?
- Kun je soms de planten water geven?
- Wil je even kijken hoe laat de vergadering begint?
- Kun je nou helpen?
- Wil je 'ns koffie halen?

Kun je me nou de nietmachine aangeven?
Wil je 'ns het zonnescherf uitklappen?
Kun je me nou de schaar aangeven?
Wil je 'ns kijken wanneer het verslag af moet zijn?
Kun je nou 'ns het raam opendoen?
Wil je me ook 'ns een lift geven?
Kun je nou 'ns de afspraak van morgen verzetten?
Wil je ook 'ns mijn document uit de printer ophalen?
Kun je nou 'ns de muziek uitdoen?
Wil je ook 'ns een pakketje aannemen?
Kun je soms misschien kijken wanneer de deadline is?
Wil je soms even de mail voor me printen?
Kun je misschien soms deze mails beantwoorden?
Wil je misschien even aantekeningen maken tijdens het overleg?
Kun je soms misschien de deur opendoen?
Wil je soms even de inkt van de printer vervangen?
Kun je misschien soms even de contactgegevens voor mij opzoeken?
Wil je soms misschien even de deur dichtdoen?
Kun je misschien soms even het licht aandoen?
Wil je soms misschien even de planning van volgende week doorsturen?
Kun je misschien soms even lunch voor me meenemen?
Wil je soms misschien even de verwarming lager zetten?
Kun je nou ook 'ns onze afspraak in de planning zetten?
Wil je nou ook 'ns de documenten opbergen?
Kun je nou ook 'ns het zonnescherf inklappen?
Wil je nou ook 'ns de radio uitdoen?
Kun je nou ook 'ns de muziek zachter zetten?
Wil je nou ook 'ns het document naar mij opsturen?

Lijst 3

Kun je misschien soms de post halen?
Wil je misschien even thee halen?
Kun je soms misschien de afspraak van morgen afzeggen?
Wil je me soms even feedback geven?
Kun je misschien soms de planten water geven?
Wil je misschien even kijken hoe laat de vergadering begint?
Kun je nou ook 'ns helpen?
Wil je nou ook 'ns koffie halen?
Kun je me nou ook 'ns de nietmachine aangeven?
Wil je nou ook 'ns het zonnescherf uitklappen?
Kun je me nou ook 'ns de schaar aangeven?
Wil je nou ook 'ns kijken wanneer het verslag af moet zijn?
Kun je nou het raam opendoen?
Wil je me 'ns een lift geven?
Kun je nou de afspraak van morgen verzetten?
Wil je 'ns mijn document uit de printer ophalen?
Kun je nou de muziek uitdoen?
Wil je 'ns een pakketje aannemen?
Kun je misschien soms even kijken wanneer de deadline is?
Wil je soms misschien even de mail voor me printen?

Kun je misschien soms even deze mails beantwoorden?
Wil je soms misschien even aantekeningen maken tijdens het overleg?
Kun je misschien soms even de deur opendoen?
Wil je soms misschien even de inkt van de printer vervangen?
Kun je misschien de contactgegevens voor mij opzoeken?
Wil je soms de deur dichtdoen?
Kun je even het licht aandoen?
Wil je misschien de planning van volgende week doorsturen?
Kun je soms lunch voor me meenemen?
Wil je even de verwarming lager zetten?
Kun je nou 'ns onze afspraak in de planning zetten?
Wil je ook 'ns de documenten opbergen?
Kun je nou 'ns het zonnescherm inklappen?
Wil je ook 'ns de radio uitdoen?
Kun je nou 'ns de muziek zachter zetten?
Wil je ook 'ns het document naar mij opsturen?

Lijst 4

Kun je nou ook 'ns de post halen?
Wil je nou ook 'ns thee halen?
Kun je nou ook 'ns de afspraak van morgen afzeggen?
Wil je me nou ook 'ns feedback geven?
Kun je nou ook 'ns de planten water geven?
Wil je nou ook 'ns kijken hoe laat de vergadering begint?
Kun je misschien helpen?
Wil je soms koffie halen?
Kun je me even de nietmachine aangeven?
Wil je misschien het zonnescherm uitklappen?
Kun je me soms de schaar aangeven?
Wil je even kijken wanneer het verslag af moet zijn?
Kun je misschien soms even het raam opendoen?
Wil je me soms misschien even een lift geven?
Kun je misschien soms even de afspraak van morgen verzetten?
Wil je soms misschien even mijn document uit de printer ophalen?
Kun je misschien soms even de muziek uitdoen?
Wil je soms misschien even een pakketje aannemen?
Kun je nou kijken wanneer de deadline is?
Wil je 'ns de mail voor me printen?
Kun je nou deze mails beantwoorden?
Wil je 'ns aantekeningen maken tijdens het overleg?
Kun je nou de deur opendoen?
Wil je 'ns de inkt van de printer vervangen?
Kun je nou 'ns de contactgegevens voor mij opzoeken?
Wil je ook 'ns de deur dichtdoen?
Kun je nou 'ns het licht aandoen?
Wil je ook 'ns de planning van volgende week doorsturen?
Kun je nou 'ns lunch voor me meenemen?
Wil je ook 'ns de verwarming lager zetten?
Kun je soms misschien onze afspraak in de planning zetten?
Wil je soms even de documenten opbergen?

Kun je misschien soms het zonnescherf inklappen?
Wil je misschien even de radio uitdoen?
Kun je soms misschien de muziek zachter zetten?
Wil je soms even het document naar mij opsturen?

Lijst 5

Kun je nou 'ns de post halen?
Wil je ook 'ns thee halen?
Kun je nou 'ns de afspraak van morgen afzeggen?
Wil je me ook 'ns feedback geven?
Kun je nou 'ns de planten water geven?
Wil je ook 'ns kijken hoe laat de vergadering begint?
Kun je misschien soms even helpen?
Wil je soms misschien even koffie halen?
Kun je me misschien soms even de nietmachine aangeven?
Wil je soms misschien even het zonnescherf uitklappen?
Kun je me misschien soms even de schaar aangeven?
Wil je soms misschien even kijken wanneer het verslag af moet zijn?
Kun je misschien soms het raam opendoen?
Wil je me misschien even een lift geven?
Kun je soms misschien de afspraak van morgen verzetten?
Wil je soms even mijn document uit de printer ophalen?
Kun je misschien soms de muziek uitdoen?
Wil je misschien even een pakketje aannemen?
Kun je nou ook 'ns kijken wanneer de deadline is?
Wil je nou ook 'ns de mail voor me printen?
Kun je nou ook 'ns deze mails beantwoorden?
Wil je nou ook 'ns aantekeningen maken tijdens het overleg?
Kun je nou ook 'ns de deur opendoen?
Wil je nou ook 'ns de inkt van de printer vervangen?
Kun je nou de contactgegevens voor mij opzoeken?
Wil je 'ns de deur dichtdoen?
Kun je nou het licht aandoen?
Wil je 'ns de planning van volgende week doorsturen?
Kun je nou lunch voor me meenemen?
Wil je 'ns de verwarming lager zetten?
Kun je misschien onze afspraak in de planning zetten?
Wil je soms de documenten opbergen?
Kun je even het zonnescherf inklappen?
Wil je misschien de radio uitdoen?
Kun je soms de muziek zachter zetten?
Wil je even het document naar mij opsturen?

Lijst 6

Kun je misschien soms even de post halen?
Wil je soms misschien even thee halen?
Kun je misschien soms even de afspraak van morgen afzeggen?
Wil je me soms misschien even feedback geven?
Kun je misschien soms even de planten water geven?
Wil je soms misschien even kijken hoe laat de vergadering begint?

Kun je soms misschien helpen?
Wil je soms even koffie halen?
Kun je me misschien soms de nietmachine aangeven?
Wil je misschien even het zonnescherm uitklappen?
Kun je me soms misschien de schaar aangeven?
Wil je soms even kijken wanneer het verslag af moet zijn?
Kun je misschien het raam opendoen?
Wil je me soms een lift geven?
Kun je even de afspraak van morgen verzetten?
Wil je misschien mijn document uit de printer ophalen?
Kun je soms de muziek uitdoen?
Wil je even een pakketje aannemen?
Kun je nou 'ns kijken wanneer de deadline is?
Wil je ook 'ns de mail voor me printen?
Kun je nou 'ns deze mails beantwoorden?
Wil je ook 'ns aantekeningen maken tijdens het overleg?
Kun je nou 'ns de deur opendoen?
Wil je ook 'ns de inkt van de printer vervangen?
Kun je nou ook 'ns de contactgegevens voor mij opzoeken?
Wil je nou ook 'ns de deur dichtdoen?
Kun je nou ook 'ns het licht aandoen?
Wil je nou ook 'ns de planning van volgende week doorsturen?
Kun je nou ook 'ns lunch voor me meenemen?
Wil je nou ook 'ns de verwarming lager zetten?
Kun je nou onze afspraak in de planning zetten?
Wil je 'ns de documenten opbergen?
Kun je nou het zonnescherm inklappen?
Wil je 'ns de radio uitdoen?
Kun je nou de muziek zachter zetten?
Wil je 'ns het document naar mij opsturen?